

3. VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ

3-1. Ekonomický potenciál

Ekonomický potenciál hraje ve vztahu k pracovním silám dvojí roli. Na jedné straně je do značné míry pracovní silou resp. jejím využitím v minulosti determinován a na straně druhé jeho úroveň vytváří (nebo taky nevytváří) prostor pro dostatečné a efektivní vytváření pracovních míst. Přitom nejde jen o vytvoření pracovních míst přímo, ale i nepřímo jako důsledek rostoucí ekonomické úrovně obyvatel daného regionu.

Jaká je tedy ekonomická úroveň Jihočeského kraje? Určitý obrázek umožní přehled základních makroekonomických ukazatelů:

Makroekonomický rámec

Tab. 3.1.1 Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
								2005/2000	průměrná roční
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	122 662	129 912	135 896	141 004	151 847	162 124	132,2	7,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	mil. Kč	38 297	46 344	34 544	40 807	38 698	47 431	123,9	5,5
Disponibilní důchod domácností (DDD)	mil. Kč	69 146	72 361	74 413	79 346	81 741	85 439	123,6	5,4
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	¹⁾ -0,1	x
Vývoj HDP (stálé ceny roku 1995, min. rok = 100)		103,0	100,1	102,3	102,9	104,1	106,5	x	x
HDP na 1 obyvatele v PPS ²⁾ (EU 25 = 100) ³⁾		59,6	59,6	61,1	60,9	62,9	65,6	¹⁾ 6,0	x
HDP na 1 obyvatele	Kč	195 948	207 727	217 511	225 621	242 791	258 668	132,0	7,2
THFK na 1 obyvatele	Kč	61 179	74 102	55 290	65 295	61 875	75 676	123,7	5,5
DDD na 1 obyvatele	Kč	110 459	115 704	119 103	126 962	130 697	136 317	123,4	5,4
HDP na 1 obyvatele (ČR = 100)		91,9	90,3	90,0	89,3	89,1	89,1	¹⁾ -2,8	x
THFK na 1 obyvatele (ČR = 100)		102,6	114,9	83,2	96,9	86,6	104,5	¹⁾ 1,9	x
DDD na 1 obyvatele (ČR = 100)		97,4	96,6	95,1	97,0	96,5	96,4	¹⁾ -1,0	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v bodech

²⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

³⁾ EU 25 - průměr za 25 členských zemí EU

Podle výsledků roku 2005 se kraj podílí **na hrubém domácím produktu** České republiky 5,5 %, zatímco podle počtu obyvatel připadá na kraj podíl poněkud vyšší (6,1 %). Proti republikovému průměru a v přepočtu na 1 obyvatele je hodnota HDP o desetinu nižší. V mezikrajovém srovnání to pak znamená 6. nejvyšší přírůstek. Nepoměřujeme-li ale HDP k obyvatelům ale k zaměstnancům, pak je kraj proti průměru České republiky na 88,9 %, tedy až na 8 místě mezi kraji.

Poněkud lépe je na tom kraj v **disponibilním důchodu domácností**, který v přepočtu na obyvatele znamenal v roce 2005 jen o necelá 4 % méně než střední hodnota za republiku a mezi kraji pak 5. přírůstek. Vcelku pozitivně lze hodnotit tvorbu hrubého fixního kapitálu, kde kraj převyšuje republikový průměr. Toto pozitivní hodnocení ovšem vychází z obecného přístupu. Ve vztahu k pracovním silám je však podstatné, zda jde o rozšiřování kapacit s tvorbou nových pracovních míst, nebo o prostou obnovu či modernizaci výrobní základny, která může mít do sféry pracovních sil i negativní dopad. Důležité je rovněž hledisko časové. Zatímco v případě relativního vyjádření HDP a disponibilního důchodu domácností se v průběhu let 2000 až 2005 postavení kraje mírně zhoršovalo (a skutečně lze tento trend vysledovat), pak v případě tvorby hrubého fixního kapitálu je časová řada značně rozkolísaná a výkyvy v jednotlivých letech jsou poměrně značné. Nejlépe to dokumentuje srovnání roků 2001 a 2002.

Odvětvová struktura ekonomiky

Hodnota HDP je přímo odvislá od struktury hospodářství. Přitom v Jihočeském kraji byla a je struktura hospodářských činností na jedné straně vcelku pozitivní v tom smyslu, že zde ve velké míře neexistovaly obory, které musely projít **zásadní restrukturalizací** s výrazným snížením pracovních míst. Samozřejmě i v kraji jsou odvětvové činnosti, kde k tomuto vývoji došlo. Na druhé straně ovšem v kraji chyběly a chybí, resp. se nedostatečně rozvíjí především obory z terciální sféry, které jsou ve vyspělých ekonomikách hlavním zdrojem hospodářského růstu.

Strukturu hospodářství z pohledu tvorby HDP je nutno v podmínkách regionálních analyzovat podle hrubé přidané hodnoty (HPH). Některé komponenty tvorby HPH lze jen těžko na úrovni kraje vyčíslit - uvědomme si, že HPH je zčásti počítána jako součet HPH vytvořené subjekty v kraji a z části je výsledkem dopočtů.

Tab. 3.1.2 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 -2000 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	111 135	117 770	123 525	128 198	136 281	145 310	¹⁾ 30,8
v tom odvětví (%):							
zemědělství, myslivost, lesnictví; chov ryb	7,6	7,6	6,6	5,7	6,2	5,6	-2,1
průmysl	35,6	35,1	34,5	32,5	33,2	34,4	-1,2
stavebnictví	6,9	6,4	6,8	7,3	7,7	7,9	1,0
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osob. potřebu; ubytování a stravování	13,0	12,5	12,6	12,7	12,9	12,8	-0,2
doprava, skladování a spoje	10,4	11,0	11,6	11,9	10,8	10,2	-0,2
finanční zprostředkování; činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	10,5	10,8	10,9	12,1	11,6	12,0	1,5
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	6,2	6,5	6,1	6,6	6,1	6,0	-0,2
vzdělávání; zdravotní a sociální péče; ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9,8	10,1	10,9	11,3	11,5	11,1	1,3
ostatní odvětví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ změna v %

Hrubá přidaná hodnota je v kraji tvořena zhruba z poloviny produkčními odvětvími a z poloviny vzniká v terciární sféře. Nejvýznamnější postavení v kraji tak stále připadá na **průmyslové obory**, které v souhrnu zajišťují více než třetinu tvorby. Také v terciární sféře není struktura **optimální** a nejenže je podíl služeb v souhrnu nižší než ve vyspělých ekonomikách, ale i v rámci vnitřního členění služeb stále převažují osobní služby nad službami založenými na „manipulaci se symboly a informacemi“, odpovídajícími tzv. znalostní ekonomice.

Ve střednědobém vývoji od roku 2000 se struktura hrubé přidané hodnoty v kraji změnila sice ne podstatně, ale k určitému posunu přeci jen došlo. V rámci primárního a sekundárního sektoru se posílil vliv stavebnictví a naopak poněkud poklesla role průmyslu. Přitom v těchto dvou odvětvích byl vývoj protichůdný a krátkodobá růstová tendence jednoho odvětví byla provázena poklesem v druhém. Od roku 2003 se pak v obou odvětvích trendy otočily. Převážně sestupný trend se projevil v podílu zemědělství s výjimkou roku 2004, kdy v souvislosti s neobvykle vysokými výnosy se podíl zemědělství krátkodobě zvýšil. Přestože podíl zemědělství se v kraji dlouhodobě snižuje, je ve srovnání s ostatními regiony stále výrazně nadprůměrný. K drobným strukturálním změnám došlo také z hlediska tvorby hrubé přidané hodnoty ve **sféře služeb**. Přitom základní orientace těchto změn probíhá v požadovaném směru, což dokládá zejména snížení podílu obchodu a naopak zdůraznění role vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče.

S makroekonomikou souvisí a mohou ji i dost významně ovlivňovat **zahraniční investice**. Ucelenější informace z této oblasti máme ze zdrojů ČNB za přímé zahraniční investice. Ty v rámci Jihočeského kraje dosahovaly ke konci roku 2004 téměř 42 mld. Kč. Z přímých zahraničních investic do České republiky připadalo na Jihočeský kraj jen mírně nad 3 % z jejich celkového objemu. Je to sice v pořadí krajů až 8. místo, ale vzhledem k tomu, že téměř polovina ze všech těchto investic je směřována do Hl. města Praha, to je ve srovnání s ostatními regiony výsledek spíše průměrný. Objem přímých zahraničních investic v Jihočeském kraji byl v jednotlivých letech značně nerovnoměrný a tak srovnání koncového stavu z roku 2004 proti hodnotě z roku 2000 znamenající nárůst o více než třetinu je poněkud zavádějící. Jiná je situace za celou Českou republiku, kde nárůst za výše uvedené období dosáhl 57 % a koncové stavy investic rostly každoročně. Pro jižní Čechy pak není příznivé to, že podíl **investic** směřujících do kraje se od roku 2000 **snížoval** – koncem roku 2000 představoval celkový objem přímých zahraničních investic cílených pro jihočeské subjekty z celkových objemů pro Českou republiku o 0,6 procentního bodu více než v závěru roku 2004. Na první pohled je to sice rozdíl poměrně nepatrný, ale s přihlédnutím k podílu, který na kraj připadá a významu tohoto ekonomického fenoménu, o již tak zanedbatelnou hodnotu nejde.

Podnikatelské prostředí

Možnosti využití lidských zdrojů, resp. zkoumání těchto možností bychom mohli zahájit analýzou struktury podnikatelské sféry. Tento přístup určitě platí v rámci republiky jako celku. Jdeme-li však na krajskou, případně ještě na nižší regionální úroveň, není hodnocení již tak bezproblémové. Základní rozpor vzniká v tom, že kraj chápeme jako celek s jednoznačně vymezeným územím, ale pro organizační statistiku jsou

zatím plně převažující hlediska pojímající podnik jako právní subjekt. Konkrétně jde o to, že při územním zařazení určitého subjektu je rozhodující sídlo a již nejsme schopni rozlišit případnou existenci dalších vnitroorganizačních složek na jiném území. Přitom výše uvedený problém se týká zejména velkých hospodářských subjektů, které významně ovlivňují ekonomiku (a nejen ji) celého regionu.

Základní přehled o počtech subjektů evidovaných v tzv. statistickém Registru ekonomických subjektů přináší následující tabulka:

Tab. 3.1.3 Registrované subjekty podle právní formy (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	122 996	144 260	117,3	3,2	100,0	100,0
v tom:						
fyzické osoby	102 466	116 962	114,1	2,7	83,3	81,1
v tom: soukromí podnikatelé	87 459	101 663	116,2	3,1	71,1	70,5
samostatně hospodařící rolníci	8 492	8 525	100,4	0,1	6,9	5,9
podnikající podle zvláštních zákonů	6 515	6 774	104,0	0,8	5,3	4,7
právnícké osoby	20 530	27 298	133,0	5,9	16,7	18,9
z toho: obchodní společnosti	9 646	11 639	120,7	3,8	7,8	8,1
družstva	643	738	114,8	2,8	0,5	0,5
státní podniky	87	35	40,2	-16,6	0,1	0,0

Podle právní formy tvoří většinu subjektů fyzické osoby, resp. soukromí podnikatelé a přestože se jejich podíl mírně snížil, je jejich zastoupení z hlediska počtů stále rozhodující. S počty soukromých podnikatelů je spojen ještě jeden problém. Je to otázka aktivity, tedy zda podnikatel není pouze zaregistrován, ale také skutečně podniká. Tomuto problému se ale budeme věnovat až v dalším textu.

Hledisko právní formy podává informaci o typu evidovaného subjektu a pro naše účely je prakticky využitelné většinou jen potřebujeme-li informace o konkrétním subjektu. Více možností naskytá pohled na organizační strukturu podle odvětvových činností a velikostních skupin podle zaměstnanosti.

Tab. 3.1.4 Registrované subjekty podle počtu zaměstnanců a podle převažující činnosti (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	122 996	144 260	117,3	3,2	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:						
neuvedeno a bez zaměstnanců	105 622	128 641	121,8	4,0	85,9	89,2
1 - 5	12 170	10 410	85,5	-3,1	9,9	7,2
6 - 19	3 316	3 190	96,2	-0,8	2,7	2,2
20 - 49	1 123	1 221	108,7	1,7	0,9	0,8
50 - 99	412	454	110,2	2,0	0,3	0,3
100 - 245	231	233	100,9	0,2	0,2	0,2
250 - 499	68	62	91,2	-1,8	0,1	0,0
500 a více	54	49	90,7	-1,9	0,0	0,0
z toho podle převažující činnosti:						
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	12 028	13 303	110,6	2,0	9,8	9,2
průmysl celkem	17 220	19 538	113,5	2,6	14,0	13,5
stavebnictví	14 105	17 608	124,8	4,5	11,5	12,2
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost, ubytování a stravování	44 852	47 445	105,8	1,1	36,5	32,9
doprava, skladování a spoje	3 530	4 330	122,7	4,2	2,9	3,0
finanční zprostředkování	4 352	4 273	98,2	-0,4	3,5	3,0
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	13 935	20 677	148,4	8,2	11,3	14,3
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 283	1 676	130,6	5,5	1,0	1,2
vzdělávání, zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	3 291	4 063	123,5	4,3	2,7	2,8
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9 612	11 347	118,1	3,4	7,8	7,9

Také strukturální hledisko podle **odvětvových činností** je svým způsobem deformované. Informuje totiž pouze o počtu subjektů, které jsou pro danou činnost evidované. Stejnou pozici pak má drobný soukromý

podnikatel jako velká nadnárodní firma. Přesto tento pohled svůj význam má a mimo to jsme schopni pro případné zájemce zkombinovat hledisko odvětvového přístupu s charakteristikou podle velikostních skupin zaměstnanců. Přitom struktura registru podle počtu zaměstnanců má svůj význam i v řešení otázek zaměstnanosti. Je sice pravda že téměř 90 % subjektů je zařazeno do skupiny subjektů bez zaměstnanců a na ty, od nichž údaje k dispozici nemáme, ale sloučení těchto dvou typů je ryze z praktických důvodů. Vzhledem ke zkvalitňování dat v registru se stále větším využíváním administrativních zdrojů by totiž uvedení obou kategorií samostatně v časové řadě neodpovídalo objektivnímu stavu. Zůstaneme-li ale pouze u dat za rok 2005, věc již vypadá jinak a lze publikovat i údaje za subjekty bez zaměstnanců.

Tab. 3.1.5 Ekonomické subjekty a statistické jednotky typu podnik v kraji k 31. 12. 2005

	Registrované jednotky celkem	Jednotky typu podnik	
		celkem	podíl v %
Registrované subjekty celkem	144 260	78 874	54,7
v tom podle právní formy:			
fyzické osoby	110 188	64 258	58,3
z toho: soukromí podnikatelé	101 663	54 890	54,0
samostatně hospodařící rolníci	8 525	4 680	54,9
právnícké osoby	26 348	14 616	55,5
z toho: obchodní společnosti	11 639	8 543	73,4
družstva	738	588	79,7
státní podniky	35	19	54,3
Převažující činnost (vybrané činnosti)			
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	13 303	7 393	55,6
průmysl celkem	19 538	11 706	59,9
stavebnictví	17 608	11 036	62,7
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost, ubytování a stravování	47 445	22 524	47,5
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	20 677	12 072	58,4
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 676	859	51,3
vzdělávání, zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	4 063	3 190	78,5
Počet zaměstnanců			
bez zaměstnanců	47 945	47 102	98,2
1 - 5	10 410	10 144	97,4
6 - 19	3 190	3 088	96,8
20 - 99	1 675	1 601	95,6
100 - 499	295	290	98,3
500 - 999	39	39	100,0
1 000 a více	10	10	100,0

Touto tabulkou se také vracíme k problému **aktivity**. Subjekty evidované v registru jsou v registru tak dlouho, dokud právně existují. To znamená i v případě, že nevyvíjí žádnou aktivitu. Pro rozvoj určitého regionu však neaktivní podniky nemají prakticky žádný význam. Z vlastních statistických zjišťování a s využitím administrativních zdrojů můžeme tyto neaktivní podniky s dostatečně velkou mírou přesnosti určit. Podniky, které vyvíjejí hospodářskou či jinou činnost označujeme jako statistické jednotky typu podnik. Z tabulky je vidět, že v celém registru je tedy „aktivních“ subjektů 54 %. Přitom z hlediska právní formy je více neaktivních soukromých podnikatelů než právníckých osob, což asi pro nikoho nebude žádné překvapení. Hledisko odvětvových činností pak ukazuje na vyšší podíl „aktivních“ ve sféře podniků financovaných ze státních prostředků. V ostatních odvětvích již nejsou rozdíly tak markantní, což mimo jiné dokládá určitou objektivnost pohledu na strukturu hospodářství i bez ohledu na aktivitu podniků. Z tohoto tvrzení vybočuje pouze obchod včetně oprav a podobných činností, což v plné míře vyplývá z vysokého podílu soukromých podnikatelů v této činnosti. Zajímavé jsou výsledky podle počtu zaměstnanců, které mimo jiné dokládají (po vyloučení subjektů, o kterých nemáme informace) vysokou kvalitu registru a to i v případě velmi malých subjektů.

Výzkum a vývoj

Z odvětví, která mají rozhodující význam pro ekonomický rozvoj, má nezastupitelné místo odvětví věda a výzkum. Jako hlavní činnost má tento obor uvedeno 42 subjektů v kraji. Počet statisticky sledovaných jednotek, které se zabývají výzkumem a vývojem je ale v Jihočeském kraji 92. Vedle subjektů vládního sektoru - zejména ústavů Akademie věd České republiky a sektoru vyššího odborného školství ale rozhodující počet organizací (67) spadá do sektoru podnikatelského. Z hlediska zaměstnanosti, resp. počtu

pracovníků vědy a výzkumu, mají větší význam pracoviště vědy a výzkumu **financované** ze státních prostředků. Z pohledu praktického přínosu pro ekonomiku kraje však důležitější roli hrají výzkumní pracovníci v podnikatelském sektoru. V žádném případě však nechceme snižovat důležitost a přínosy (včetně ekonomických), které základní výzkum a celá činnost státních vědeckých pracovišť, včetně pracovišť na vysokých školách má.

Tab. 3.1.6 Výzkum a vývoj

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v % 2005/2001
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE)	1 009	1 007	1 103	1 111	1 644	162,9
v tom sektor:						
podnikatelský	379	362	424	431	693	182,9
vládní	383	388	386	399	514	134,2
vyššího odborného a vysokého školství	243	255	275	261	422	173,9
soukromý neziskový	4	2	18	20	15	364,8
Výzkumní pracovníci (FTE)	546	539	577	547	812	148,7
v tom sektor:						
podnikatelský	141	129	142	148	227	161,0
vládní	205	208	219	203	269	131,1
vyššího odborného a vysokého školství	197	200	206	179	307	155,8
soukromý neziskový	3	2	11	17	10	319,0
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	807	848	1 027	1 146	1 610	199,6
v tom sektor:						
podnikatelský	359	389	498	550	867	241,8
vládní	259	262	325	351	451	174,0
vyššího odborného a vysokého školství	182	195	186	227	283	155,8
soukromý neziskový	7	-	18	17	9	122,1

Počty pracovníků výzkumu a vývoje v přepočtu na plně zaměstnané představovaly v roce 2005 celkem v kraji téměř 1 650 osob. Ovšem uvážíme-li, že přepočet vychází z předpokladu, že konkrétní pracovník věnuje vědecké a výzkumné činnosti 100 % své pracovní doby, pak uvedený přepočtený počet pracovníků znamená téměř 2 500 fyzických osob.

Podle sektoru, ve kterém pracovníci vědy a výzkumu působí, stále z více než poloviny převládá oblast financovaná z veřejných prostředků. Rychlejší dynamiku ve střednědobém vývoji ale zaznamenal v růstu zaměstnanosti **sektor podnikatelský**, který tak zvýšil své strukturální zastoupení o 5 procentních bodů. Velmi dynamicky se vyvíjely počty pracovníků na úseku terciárního školství, ale to může do značné míry souviset i s větším počtem vysokých škol v kraji.

Zdůraznění podnikatelského sektoru se mimo jiné projevilo i v podílu **výzkumných pracovníků** na celkovém počtu pracovníků výzkumu a vývoje. Jejich podíl se totiž v průběhu let 2001 až 2005 snížil z 55 % těsně pod hranici 50 %. Přestože **zapojení žen** do oblasti vědy a výzkumu není již dnes tak výjimečné, přesto z celkového počtu výzkumných pracovníků tvoří jen zhruba třetinu. Stejný podíl na ně připadá také v případě pracovníků výzkumu a vývoje.

Při růstu zaměstnanosti v této sféře zhruba o dvě třetiny vzrostly celkové výdaje na vývoj a výzkum zhruba dvojnásobně. Nejvyšší dynamiku zaznamenaly výdaje v podnikatelském sektoru, ale rychleji než zaměstnanost rostly také ve vládním sektoru. Naproti tomu ve vyšším odborném a vysokém školství byla dynamika výdajů pomalejší. Zajímavá je skutečnost, že největší přírůstky v celkových výdajích, ale také v zaměstnanosti se soustředily až na samý závěr sledovaného období. Přestože to platilo ve všech rozhodujících sektorech, nejvýrazněji to platí pro sektor podnikatelský. Je otázkou, zda jde o projev dlouhodobějšího zdůraznění vědy a výzkumu v kraji, či krátkodobý náhodný výkyv.

Dopravní dostupnost

Jedním z důležitých předpokladů efektivního využívání pracovní síly je její mobilita. Vzhledem k historickému vývoji je v našich podmínkách poměrně řídkým jevem změna bydliště z důvodu získání pracovního uplatnění. Tak plně to ale již neplatí pro mladší věkové skupiny, ale pro starší zaměstnance je stále přijatelnější **dojíždění za prací**. Tady pak významnou úlohu sehrává celková úroveň dopravy, počínaje již v silniční dopravě délkou (ale především) kvalitou dopravní sítě.

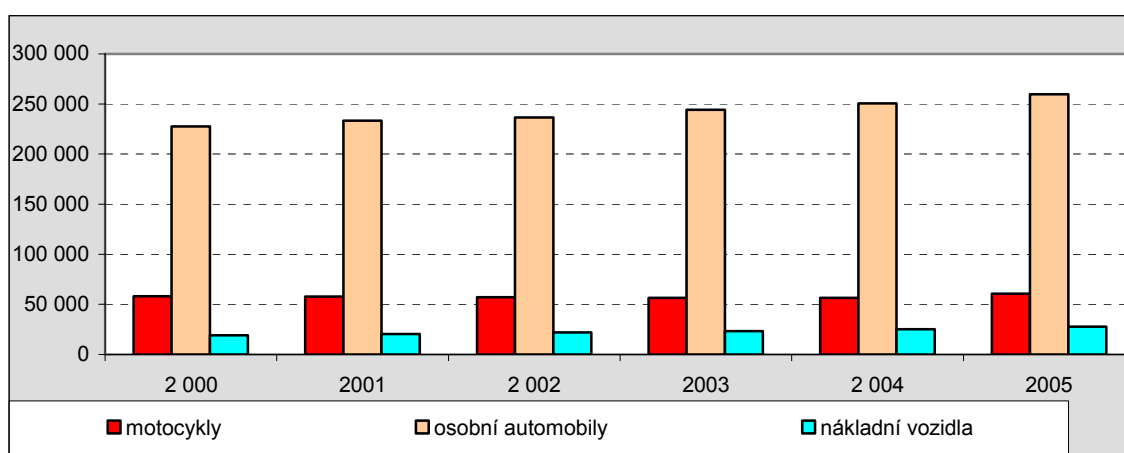
Tab. 3.1.7 Silniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Délka silnic a dálnic (km)	6 125	6 125	6 125	6 125	3 344	6 120	99,9
z toho:							
silnice I. třídy	668	667	667	667	664	662	99,1
z toho: rychlostní komunikace	-	-	-	-	-	-	x
dálnice v provozu	-	-	-	-	9	9	x
Výkony silniční dopravy							
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	3 152	3 784	4 685	3 242	3 290	3 280	104,0
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	2 943	3 904	3 449	3 321	3 982	3 137	106,6
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	28 300	26 372	23 580	23 660	20 116	20 075	70,9
Přeprava cestujících v rámci kraje (tis. osob)	21 052	23 338	18 160	23 574	20 137	24 915	118,4
Počet autobusových spojů v rámci kraje	23 852	23 786	28 997	28 997	29 750	30 071	126,1
v tom:							
pracovní den	18 337	18 297	21 180	21 180	21 796	22 063	120,3
sobota	2 161	2 156	3 233	3 233	3 354	3 441	159,2
neděle a svátky	3 354	3 333	4 584	4 584	4 600	4 567	136,2

Celková délka silniční sítě je v kraji dostatečná, problematická je ale její **kvalita**. Silnice vyšší třídy představují jen 10 % celkové délky silnic a zajišťují jen základní propojení na dopravní trasy nadregionálního charakteru. Značně diskutabilní je technická kvalita silnic zejména nižších kategorií, kde nedostatek finančních prostředků má přímý dopad na zanedbanost místních komunikací a dopravních spojení ve venkovských oblastech. Na území kraje se nachází jen krátký úsek dálnice a neexistuje dálniční propojení na celostátní síť. Je sice vyprojektována a budována dálnice, která prochází krajem a měla by spojit Prahu s rakouským Lincem, ale možnost relativně brzkého termínu dokončení této akce by asi nejlépe charakterizoval meteorologický termín „střídavě oblačno“.

Požadavek na zvyšování kvality silniční sítě je zvýrazněn i rostoucí **motorizací** v kraji. Počet evidovaných osobních automobilů představoval v roce 2005 téměř 260 tisíc a proti roku 2000 se zvýšil o 14 %. Podstatně rychlejší dynamiku ale zaznamenala nákladní vozidla, jejichž počet zhruba 28 tisíc znamená téměř o polovinu vyšší stav než na začátku sledovaného období. Přitom jak ukazuje struktura **silničních výkonů** je přeprava zboží ve stále rostoucí míře orientována na delší přepravní vzdálenosti. To mimo jiné dokumentuje pokles objemů přepravovaného zboží v rámci kraje v období let 2000 až 2005 téměř o třetinu. Naproti tomu celkové výkony nákladní silniční dopravy se v souhrnu za uvedené období zvýšily. Vývoj byl však značně nerovnoměrný a data za poslední roky spíše ukazují na tendenci k poklesu. Ve většině případů to ale není vlivem záměny silniční přepravy za jiný druh (především železniční) dopravy.

Graf 9 Motorizace v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

V osobní silniční dopravě jsou počty **přepravovaných osob** v jednotlivých letech značně variabilní. Přestože počet autobusových spojů v kraji stále roste, neprojevuje se zvyšování dopravní obslužnosti v osobní dopravě plně a současně je doprovázeno určitým časovým zpožděním. Mimo to není dopravní obslužnost zajištěna pro všechna sídla a do zhruba 20 % osad (i když převážně menších) nezajíždí autobus vůbec. Vzhledem k nízké rentabilitě autobusové dopravy však nelze předpokládat, že by zde mohlo dojít k nějakému výraznějšímu posunu.

Ekonomické aspekty jsou rozhodující také pro vývoj **železniční dopravy**. Počet vlakových spojů se v hodnoceném období změnil jen nevýrazně a nevýrazné byly rovněž posuny ve struktuře spojů.

Tab. 3.1.8 Železniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Provozní délka železničních tratí (km)	951	954	959	954	953	953	100,2
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	2 276	1 772	449	436	381	401	22,6
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	755	480	1 719	1 555	1 506	1 412	294,5
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	158	150	114	95	77	53	35,2
Počet vlakových spojů v rámci kraje	10 481	10 538	11 160	11 160	10 722	10 891	103,9
v tom:							
pracovní den	3 893	3 844	4 157	4 157	4 017	4 095	105,2
sobota	3 324	3 366	3 546	3 546	3 374	3 420	102,9
neděle a svátky	3 264	3 328	3 457	3 457	3 331	3 376	103,4

Ukazatele **přepravy zboží** dokumentují v kraji převahu silniční dopravy nad železniční. Zvlášť patrné je to v rámci vnitroregionální přepravy, kde podíl připadající na železnici je téměř zanedbatelný.

Pro mobilitu pracovní síly, resp. využití veřejné dopravy při dojíždění do zaměstnání, je rozhodující finanční náročnost. Neexistují zásadní tlaky, které by preferovaly železniční přepravu. Dotační politika státu není orientována na preferenci veřejné osobní dopravy – jak železniční tak silniční. Náklady spojené s využitím veřejné dopravy jsou srovnatelné jako při použití osobního automobilu a v případě, že jedním vozem cestuje více osob, je cesta osobním vozem ekonomicky výhodnější.

Bytová výstavba

S mobilitou pracovní síly souvisí také problematika bytové výstavby. **Stěhování za prací** není v našich podmínkách obecným jevem a možnost získání trvalého (nebo trvalejšího) bydlení je často limitujícím faktorem pro uplatnění pracovní síly na trhu práce v jiném regionu.

Tab. 3.1.9 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	2 194	2 302	2 717	2 374	2 567	2 359	107,5	1,5
z toho v rodinných domech	1 023	1 299	1 334	1 414	1 388	1 319	128,9	5,2
Rozestavěné byty k 31. 12.	10 398	11 053	12 212	13 257	13 835	14 304	137,6	6,6
z toho v rodinných domech	5 578	5 983	6 419	6 936	7 340	7 615	136,5	6,4
Dokončené byty	1 502	1 819	1 900	1 460	2 193	1 956	130,2	5,4
z toho v rodinných domech	691	764	898	916	987	1 067	154,4	9,1
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	68,5	79,0	69,9	61,5	85,4	82,9 ¹⁾	121,0	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	2,4	2,9	3,0	2,3	3,5	3,1 ¹⁾	129,8	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)	71,0	68,0	66,6	76,1	66,8	73,1	103,0	x
z toho bytu v rodinných domech	98,2	96,5	93,8	91,3	95,2	92,2	93,9	x

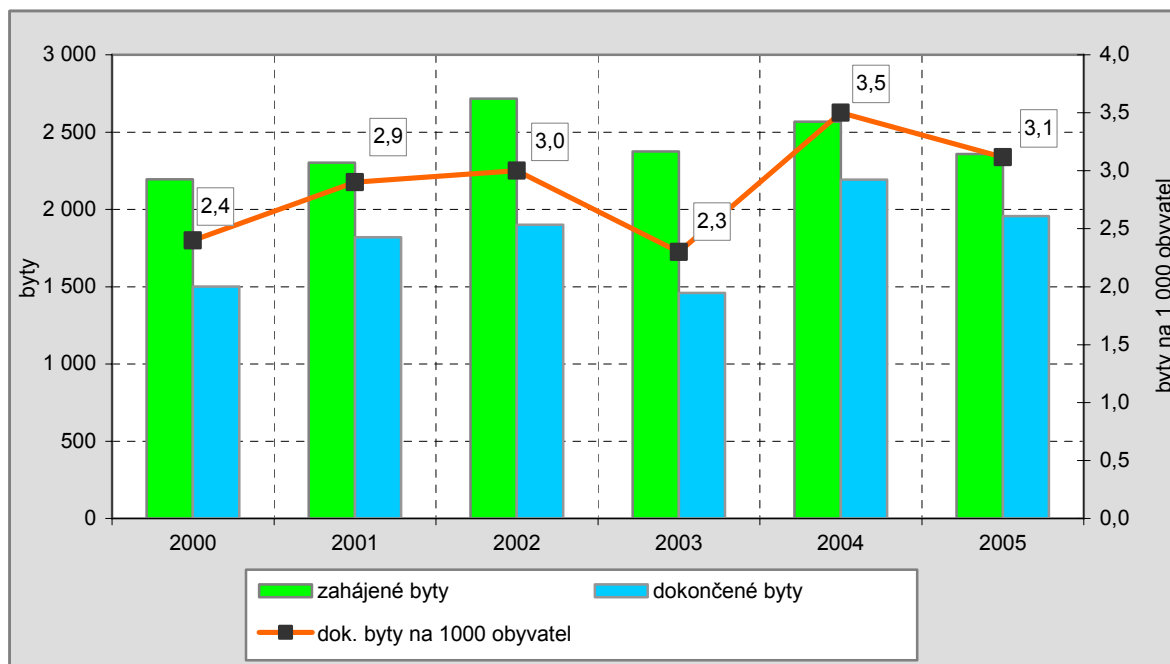
¹⁾ rozdíl 2005 - 2000

Bytová výstavba byla ve sledovaném období charakterizována dynamickým vývojem. Při rovnoměrném ročním (ale ne příliš vysokém) růstu v zahajování byly počty dokončených bytů v jednotlivých letech silně diferencované. Přestože obě složky se nevyvíjely zcela stejným tempem, jejich výslednice – **rozestavěnost** se každoročně zvyšovala. Za sledovaných pět let se počty rozestavěných bytů v kraji zvýšily o 4 tisíce, tedy téměř o 40 %. Ve struktuře bytové výstavby připadá více než polovina bytů na rodinné domy, a to jak v dokončování tak v zahajování nové výstavby. Také zde se rozestavěnost postupně zvyšuje, v průměru o 500 až 600 bytů ročně.

Vedle nové bytové výstavby, která je poměrně finančně náročná, a to i v případě bytů v bytových domech, je druhou možností získání bydlení formou koupě či nájmu z již existujícího bytového fondu. Zde ale hraje rozhodující roli **cena prodávaných nemovitostí**. Ta je značně rozdílná podle velikosti obce, kde se daná nemovitost nachází. Tak např. cena bytu v průměru let 2000 až 2004 byla ve městě České Budějovice více než 9 tisíc korun za m². V porovnání s obcemi do 2 tisíc obyvatel tak byla cena za čtvereční metr téměř trojnásobná.

Přestože mobilita pracovních sil je v oblasti rozvoje lidských zdrojů významným prvkem, není to pro Jihočeský kraj zásadní problém, alespoň ne v globálním měřítku. Bytová výstavba tak jen zcela výjimečně limituje možnosti získávání nových pracovních míst. Naproti tomu dojíždka do zaměstnání, a to i na větší vzdálenosti, má v kraji již podstatně významnější roli. Zejména pro menší sídla, kde není dostatečný počet pracovních příležitostí, je pak dojíždka za prací jedinou možností pro uplatnění na pracovním trhu.

Graf 10 Bytová výstavba v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

3-2. Zaměstnanost

Pro ekonomickou aktivitu a její změny v kraji je zatím rozhodující měnící se demografická struktura. Ta se mění nejen přirozeným vývojem dlouhodobě bydlících obyvatel, ale jak jsme si ukázali v části 2. Kvalita lidských zdrojů také vlivem migrace obyvatel.

Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil

Tab. 3.2.1 Ekonomická aktivita obyvatel (VŠPS)

	Celkem				z toho ženy			
	2000	2005	změna v %		2000	2005	změna v %	
			2005/ 2000	prům. roční			2005/ 2000	prům. roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	520,6	531,8	2,1	0,4	267,5	272,8	2,0	0,4
v tom:								
pracovní síla (ekonomicky aktivní)	318,3	316,6	-0,5	-0,1	138,1	137,7	-0,2	0,0
v tom:								
zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	0,1	127,1	129,3	1,7	0,3
nezaměstnaní	18,6	15,9	-14,5	-3,1	10,9	8,4	-23,2	-5,1
ekonomicky neaktivní	202,3	215,1	6,3	1,2	129,4	135,1	4,4	0,9
v tom:								
důchodci	132,2	140,0	5,8	1,1	83,3	87,7	5,2	1,0
studenti	45,7	53,2	16,5	3,1	22,9	27,6	20,6	3,8
ostatní	24,4	21,9	-10,2	-2,1	23,2	19,8	-14,8	-3,2
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,1	59,5	¹⁾ -1,6	x	51,6	50,5	¹⁾ -1,1	x
Míra zaměstnanosti celkem (%)	57,6	56,6	¹⁾ -1,0	x	47,5	47,4	¹⁾ -0,1	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v proc. bodech

Přestože se počet obyvatel, kteří se mohou zapojit do pracovního procesu, v průběhu let 2000 až 2005 mírně zvýšil, pracovní síla v kraji mírně poklesla. **Míra ekonomické aktivity** se musela tedy nutně snížit. Přitom pokles ekonomické aktivity byl více ovlivněn nárůstem počtu obyvatel ve věku nad 14 let a snížení počtu ekonomicky aktivních jen tento faktor posílilo. Zatímco v roce 2000 podíl ekonomicky neaktivních byl o více než jeden procentní bod pod hranicí 40 %, v roce 2005 již tuto hranici překročil. Celkové zvýšení počtu ekonomicky neaktivních byl zhruba rovnocenně ovlivněno zvýšením počtu důchodců a počtu studentů.

Uvedené trendy ve vývoji ekonomické aktivity platí jak pro obyvatelstvo celkem, tak pro obě genderové skupiny. Zatímco v případě mužů dosahovala míra ekonomické aktivity v roce 2005 v kraji téměř 70 %, u žen se pohybovala jen mírně nad hranicí 50 %. Také ke zvýšení počtu ekonomicky neaktivních došlo v obou skupinách. Zatímco větší počet ekonomicky neaktivních mužů byl více ovlivněn nárůstem počtu důchodců než studentů, v případě žen to byla právě opačně. Absolutní rozdíly zde však nebyly zásadní – u mužů byla změna v počtu důchodců o 0,6 tisíce osob vyšší než nárůst počtu studentů, u žen počet studentek převýšil nárůst důchodkyň o 0,3 tisíce. Zásadní rozdíl byl ale ve skupině ostatní **ekonomicky neaktivní** kde za uvedené období došlo v případě mužů k nárůstu o 1 tisíc osob, zatímco u žen naopak k poklesu o 3,4 tisíce osob. Tento výsledek je pochopitelný, když si uvědomíme, že tato třetí skupina ekonomicky neaktivních je z více než 90 % tvořena právě **ženami**, což souvisí se stále převažujícím modelem rodiny v péči o děti.

Rozdílně se vyvíjela u obou pohlaví míra zaměstnanosti. Zatímco míra zaměstnanosti žen se prakticky nezměnila, míra zaměstnanosti mužů poklesla o dva procentní body na 66 %. Diferencovaný vývoj vyplynul zejména z toho, že počet zaměstnaných žen se v námi sledovaném období zvýšil o 1,7 %, naproti tomu počet zaměstnaných mužů poklesl v roce 2005 pod úroveň roku 2000.

Počty zaměstnaných dosahují v kraji hodnot mírně oscilujících kolem **300 tisíc osob**. Počet se mění tedy v jednotlivých letech jen mírně. Mění se ale jednotlivé strukturální složky.

Jak ukazuje tabulka na následující straně, je nejvyšší zaměstnanost ve věkové skupině obyvatel ve věku 30 až 44 let. Míra zaměstnanosti mužů této skupiny se blíží téměř plné zaměstnanosti (95 %) a také zaměstnanost žen je v této věkové kategorii nejvyšší (téměř 80 %). O necelých deset procentních bodů je zaměstnanost celkem i v obou genderových skupinách nižší ve věkové kategorii 45 až 59 let. Je pochopitelné, že ve věkových skupinách, do kterých spadá většina osob připravujících se na své povolání na jedné straně a na straně druhé mající svůj pracovní zenit již většinou za sebou, je míra zaměstnanosti podstatně nižší. U osob důchodového věku (pro naše potřeby charakterizovaným hranicí 60 let) byla míra zaměstnanosti v souhrnu za zaměstnance celkem v průměru 7 %, ovšem s velmi diferencovanou výší podle

pohlaví – muži 13 %, ženy necelá 3 %. Také na opačném pólu věkového spektra jsou relativně velké difference v zaměstnanosti. Míra zaměstnanosti mužů byla ke konci sledovaného období 56 %, míra zaměstnanosti žen 39 %.

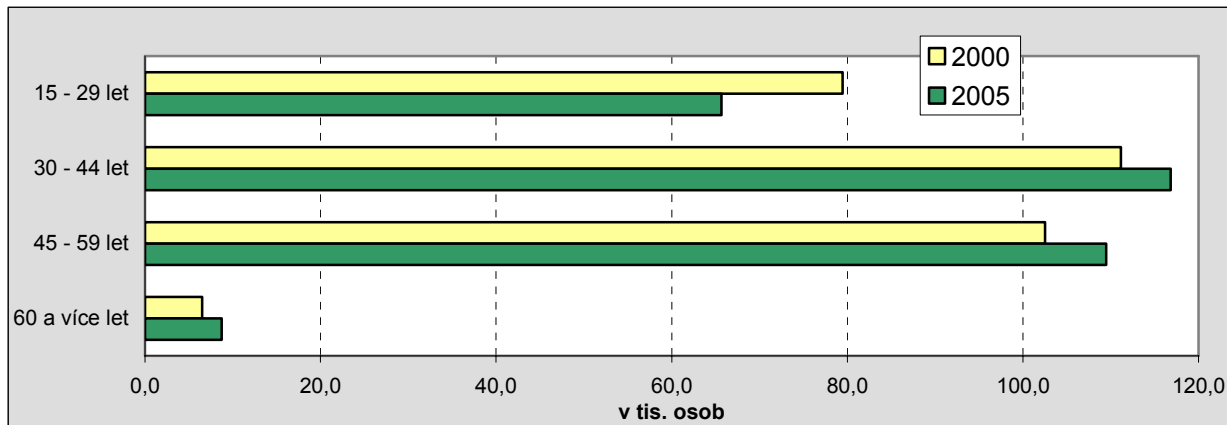
Tab. 3.2.2 Zaměstnanost obyvatel podle věku a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	299,7	300,7	0,4	0,1	57,6	56,6	-1,0
v tom ve věku:							
15 - 29 let	79,4	65,7	-17,3	-3,7	53,9	47,9	-6,0
30 - 44 let	111,1	116,8	5,1	1,0	86,9	87,2	0,2
45 - 59 let	102,5	109,5	6,8	1,3	77,3	79,1	1,8
60 a více let	6,5	8,7	34,0	6,0	5,8	7,2	1,4
Ženy	127,1	129,3	1,7	0,3	47,5	47,4	-0,1
v tom ve věku:							
15 - 29 let	31,3	26,3	-16,1	-3,5	43,3	39,0	-4,2
30 - 44 let	49,3	52,2	6,0	1,2	79,0	79,2	0,2
45 - 59 let	44,3	48,9	10,5	2,0	66,9	71,2	4,3
60 a více let	2,2	1,9	-14,9	-3,2	3,4	2,7	-0,7

¹⁾ v procentních bodech

Také vývojové trendy v zaměstnanosti se podle **genderového přístupu liší**. Zaměstnanost žen sice doznala určitých změn v jednotlivých věkových skupinách, ale celkově se nezměnila. Naopak posuny v zaměstnanosti v některých věkových kategoriích mužů se promítly i do zaměstnanosti celkové. Pro obě genderové skupiny byl v letech 2000 až 2005 typický pokles míry zaměstnanosti v nejmladší analyzované věkové skupině, přičemž u mužů byl tento pokles výraznější (představoval téměř 8 procentních bodů).

Graf 11 Zaměstnaní v NH v Jihočeském kraji podle věkových skupin (VŠPS)

Míra zaměstnanosti není rozdílná jen podle věkových kategorií, ale také podle **úrovně vzdělání**. Do značné míry se zde jedná o kauzální vztah, zejména v nejmladších a nejstarších věkových kategoriích.

Ze srovnání míry zaměstnanosti a úrovně vzdělání vyplývá jeden základní vztah: s vyšším stupněm vzdělání je spojena i vyšší míra zaměstnanosti. Platí to plně v zaměstnanosti žen. Zaměstnanost mužů tento vztah zcela neakceptuje a je u mužů se středním vzděláním bez maturity vyšší (75 %) než s maturitou (70%). Ve střednědobých vývojových trendech se základní vztah mezi zaměstnaností a úrovní vzdělání ještě více zdůraznil. Zaměstnanost žen se nejvíce snížila v kategoriích nižšího stupně vzdělání a naopak nejvyšší nárůst zaznamenala skupina se středním vzděláním s maturitou. Také zaměstnanost mužů se nejvíce snížila v kategorii s nejnižším vzděláním (o 7 procentních bodů), ale kolem 3,5 procentního bodu byla také nižší v obou skupinách se středním vzděláním. Naopak v případě vysokoškolského vzdělání byl nárůst zaměstnanosti mužů vyšší než u vysokoškolsky vzdělaných žen, když představoval 3 procentní body.

Tab. 3.2.3 Zaměstnanost obyvatel podle vzdělání a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	299,7	300,7	0,4	0,1	57,6	56,6	-1,0
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	27,1	15,9	-41,3	-10,1	22,0	14,8	-7,1
střední bez maturity	139,6	135,5	-2,9	-0,6	69,4	66,1	-3,3
střední s maturitou	105,6	113,5	7,5	1,5	65,9	65,4	-0,5
vysokoškolské	27,4	35,8	30,7	5,5	75,9	77,8	1,9
Ženy	127,1	129,3	1,7	0,3	47,5	47,4	-0,1
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	15,5	8,7	-44,0	-11,0	19,7	12,7	-7,0
střední bez maturity	48,8	45,8	-6,1	-1,3	56,6	53,1	-3,4
střední s maturitou	52,1	61,0	17,1	3,2	59,8	62,0	2,2
vysokoškolské	10,8	13,9	28,8	5,2	70,1	70,7	0,5

¹⁾ v procentních bodech

Míra zaměstnanosti a její vývoj souvisí do značné míry s mírou ekonomické aktivity. Plná kauzální závislost zde však není. Obě míry jsou totiž vztahovány ke stejnému základu (obyvatelstvu ve věku 15 a více let), ale zatímco míra ekonomické aktivity bere v úvahu pracovní sílu jako celek, míra zaměstnanosti uvažuje jen s počty zaměstnaných.

Tab. 3.2.4 Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)

(v %)

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
Celkem	61,1	59,5	-1,6	51,6	50,5	-1,1
v tom ve věku:						
15 - 29 let	59,2	52,3	-6,9	49,2	43,5	-5,8
30 - 44 let	91,8	91,1	-0,6	85,3	84,4	-1,0
45 - 59 let	80,7	82,3	1,6	70,8	74,1	3,4
60 a více let	5,9	7,3	1,3	3,5	2,7	-0,8
z toho podle vzdělání:						
základní a bez vzdělání	22,0	17,9	-4,1	19,7	14,4	-5,3
střední bez maturity	69,4	69,6	0,2	56,6	57,6	1,0
střední s maturitou	65,9	68,3	2,4	59,8	65,3	5,4
vysokoškolské	75,9	78,6	2,7	70,1	71,5	1,4

¹⁾ v procentních bodech

Přestože v některých případech jsou vztahy mezi kategoriemi ukazatelů ať z hlediska věku či vzdělání odlišné a diferencované jsou i vývojové trendy, nejsou mezi mírou ekonomické aktivity a mírou zaměstnanosti v kraji zásadní rozpory.

Nejpočetnější skupinu zaměstnaných osob tvoří v kraji (stejně jako v celé republice) zaměstnanci.

Podle postavení v zaměstnání jsou **zaměstnanci** nejrozšířenější skupinou jak u mužů tak žen. Přitom v průměru za obě pohlaví tvoří zaměstnanci zhruba 84 % všech zaměstnaných. U žen je tento podíl ještě vyšší a dosahuje téměř 90 % (u mužů zhruba 80 %). **Zaměstnavatelé** – muži pak tvoří 18 % ale zaměstnavatelé – ženy jen 8 %. Přitom vyšší zastoupení je v obou genderových skupinách u osob bez zaměstnanců než těch, kteří zaměstnávají další osoby. Skuteční zaměstnavatelé představují v případě mužů 4 až 5 %, u žen jen necelá 2 % z celkového počtu zaměstnaných mužů nebo žen.

Tab. 3.2.5 Zaměstnaní v NH podle postavení v zaměstnání a sektorů (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Celkem	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho podle postavení:						
zaměstnanci	247,5	253,5	2,4	112,1	116,3	3,7
zaměstnavatelé	11,3	9,7	-14,3	2,5	1,8	-30,4
osoby pracující na vlastní účet	33,3	33,7	1,2	9,1	9,4	2,6
členové produkčních družstev	5,5	2,1	-61,5	1,6	0,6	-64,3
pomáhající rodinný příslušníci	2,0	1,8	-13,6	1,7	1,3	-22,8
z toho v sektoru:						
primárním	22,7	18,4	-18,8	6,7	5,9	-11,6
sekundárním	124,4	125,9	1,2	39,0	37,9	-2,7
terciárním	152,3	156,2	2,5	81,4	85,0	4,5

Z hlediska vývoje v letech 2000 až 2005 došlo v jednotlivých kategoriích podle postavení v zaměstnání k nerovnoměrnému vývoji. Přitom obdobné trendy i když s rozdílnou intenzitou se projeví jak v zaměstnanosti mužů, tak zaměstnanosti žen. Základní změny ve struktuře charakterizuje zvýšení podílu zaměstnanců (o 1,6 resp. 1,7 procentního bodu) a pokles podílu zaměstnavatelů (se zaměstnanci) o 0,5 resp. 0,6 procentního bodu. Poněkud vyšší diference byla v podílu **členů produkčních družstev**, kde v případě mužů došlo ke snížení podílu o 1,4 procentního bodu, u žen jen o 0,8 procentního bodu. Na první pohled nejsou uvedené strukturální změny podstatné. Musíme si však uvědomit, že v také krátkém časovém úseku a vzhledem k struktuře zaměstnanosti podle postavení v zaměstnání, nelze ani za podmínek stabilního vývoje nějaké převratné změny očekávat. Přesto např. snížení podílu zaměstnavatelů, nebo rozdílnost struktury z hlediska genderového přístupu stojí za zamyšlení.

Plně pozitivně nelze v kraji hodnotit vývojové trendy v zaměstnanosti podle **sektorů** národního hospodářství. Zaměstnanost žen, resp. její změny vedly k poklesu primárního i sekundárního sektoru ve prospěch sektoru terciárního. Zaměstnanost mužů ale měla z hlediska sektorů poněkud jiný vývoj. Ten se projevil při snížení podílu zemědělství, lesnictví a rybářství jen nepatrným zvýšením podílu terciárního sektoru a podstatnějším zvýšením zastoupení sektoru sekundárního – stále však mluvíme v relacích maximálně 2 procentních bodů.

Změny v zaměstnanosti podle sektorů byly samozřejmě odrazem změn v jednotlivých **odvětvových činnostech**. Strukturu zaměstnanosti podle odvětvových činností i změny ke kterým došlo dostatečně přesně přibližuje následující tabulka.

Tab. 3.2.6 Zaměstnaní v NH podle OKEČ (VŠPS)

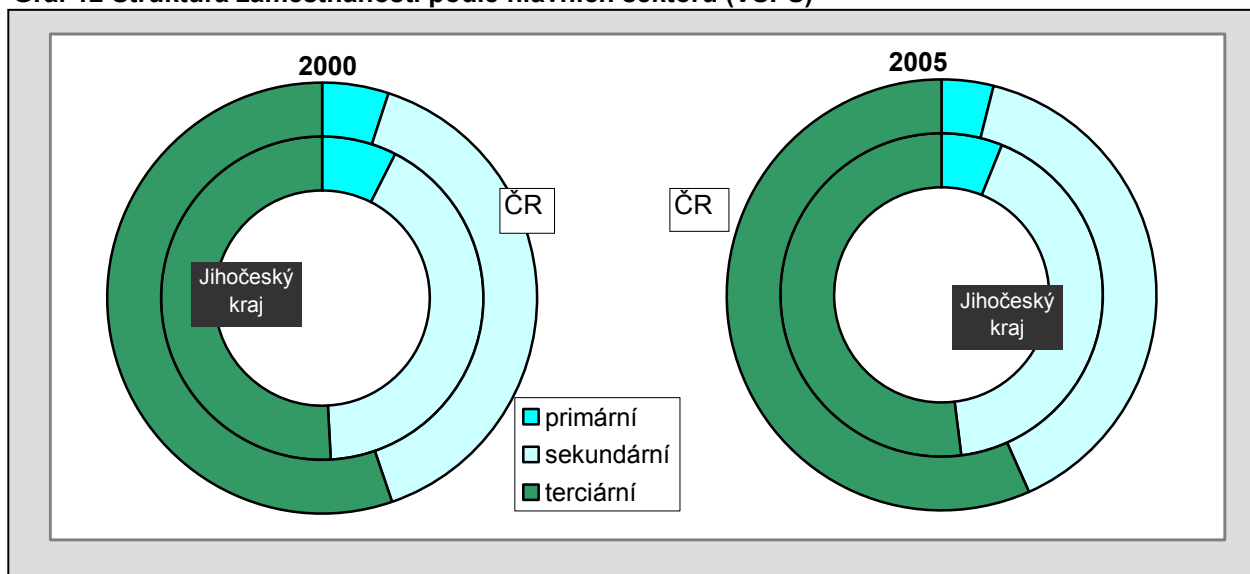
v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005 - 2000 v %
Zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho:						
zemědělství, myslivost a související činnosti	16,7	12,9	-22,4	5,2	5,1	-2,9
lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	6,0	5,5	-9,1	1,5	0,8	-42,9
dobývání nerostných surovin	1,4	1,1	-20,9	0,4	.	x
zpracovatelský průmysl	85,4	88,6	3,7	35,6	34,4	-3,4
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	6,1	6,2	1,7	1,3	1,0	-24,0
stavebnictví	31,6	30,1	-4,7	1,7	2,5	49,5
obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	39,6	38,5	-2,6	22,2	20,3	-8,5
pohostinství a ubytování	12,9	11,9	-7,5	7,5	6,9	-7,5
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	21,2	17,3	-18,2	6,1	4,1	-33,6
peněžnictví a pojišťovnictví	6,0	4,8	-19,9	4,2	2,8	-32,3
nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj	11,4	11,0	-3,2	4,8	5,7	19,3
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	22,4	22,3	-0,3	7,9	9,3	17,1
školy	15,2	19,4	28,2	12,1	14,6	21,1
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	16,2	20,2	24,8	12,9	16,2	26,4
ost. veřejné, sociální a osobní služby	7,6	10,6	40,0	3,7	5,0	34,2

Nejvýznamnějším odvětvím zůstává v kraji průmysl s podílem více než 30 %, přičemž jeho dominantní postavení se mezi roky 2000 a 2005 ještě více posílilo. Naopak k poklesu zaměstnanosti došlo u odvětví na druhé a třetí příčce z pohledu nejvyššího počtu zaměstnanců – tedy v činnostech spojených s obchodem a ve stavebnictví. Počty zaměstnanců veřejné správy se v podstatě nezměnily; došlo jen k mírnému snížení,

přestože v souvislosti s novou územně správní organizací bylo nutno zvyšovat počty pracovníků na obcích s rozšířenou pravomocí. Naopak se posílilo zastoupení školství a zdravotnictví, když podíl každého z těchto odvětví se přiblížil 7 %.

Graf 12 Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS)

Struktura zaměstnanosti podle odvětví se významně neliší podle toho zda se jedná o zaměstnanost mužů nebo žen. Zkoumáme-li samostatně zaměstnanost mužů a samostatně zaměstnanost žen, pak v obou případech připadá rozhodující podíl na spotřební průmysl. Je pak řada dalších odvětví, která se na struktuře zaměstnanosti podle obou pohlaví podílí stejně. Rozdíly ale samozřejmě existují a nejvýrazněji se projevují ve stavebnictví na straně jedné a ve zdravotnictví na straně druhé. Velice podobná struktura, resp. zastoupení jednotlivých odvětví neznamená, že by podíl žen na zaměstnanosti v kraji byl stejný jako podíl mužů. Ženy se na celkové zaměstnanosti podílí 43 % a jejich nižší zastoupení je především ve stavebnictví (8 % z celkového počtu zaměstnanců) a také v lesnictví (15 %) a energetice (16 %). Naproti tomu „feminizovanými“ odvětvími zůstává zdravotnictví (s podílem žen na celkové zaměstnanosti v tomto odvětví 80 %) a školství (75 %). Přestože sledované období není dlouhé, došlo zde ke změnám v poměru mezi muži a ženami v některých odvětvích. V souhrnu se podíl zaměstnaných žen na celkové zaměstnanosti téměř nezměnil, ale v některých odvětvích tomu tak nebylo. Jedná se především o činnosti spojené s poskytováním služeb pro podniky, kde se zastoupení žen zvýšilo téměř o deset procentních bodů a dosahuje 52 %. Také v zemědělství se podíl žen zvýšil a v roce 2005 představoval téměř 40 %; o 8 procentních bodů více než v roce 2000. Opačný trend naproti tomu zaznamenalo peněžnictví a pojišťovnictví, kde za uvedené období zastoupení žen pokleslo z téměř 70 % na necelých 60 %.

Struktura zaměstnanosti podle **typu zaměstnání** doznala také určitých změn. Základním prvkem je především rychlejší růst zaměstnanosti nemanuálních pracovníků na úkor pracovníků manuálních. Přesto poměr mezi těmito kategoriemi zůstává téměř rovnocenný a strukturální změna 2 procentní body není příliš výrazná. Tento ne příliš příznivý stav ještě podtrhuje srovnání z pohledu genderového. Na nemanuálně pracující ženy připadá 73 % všech žen a celkový posun ve prospěch tohoto typu zaměstnání byl docílen převážně ženami. Naproti tomu u mužů byl posun ve struktuře jen zcela nepatrný a základní vztah mezi manuálními a nemanuálními pracovníky tak zůstal zhruba v poměru 45:55.

Tab. 3.2.7 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

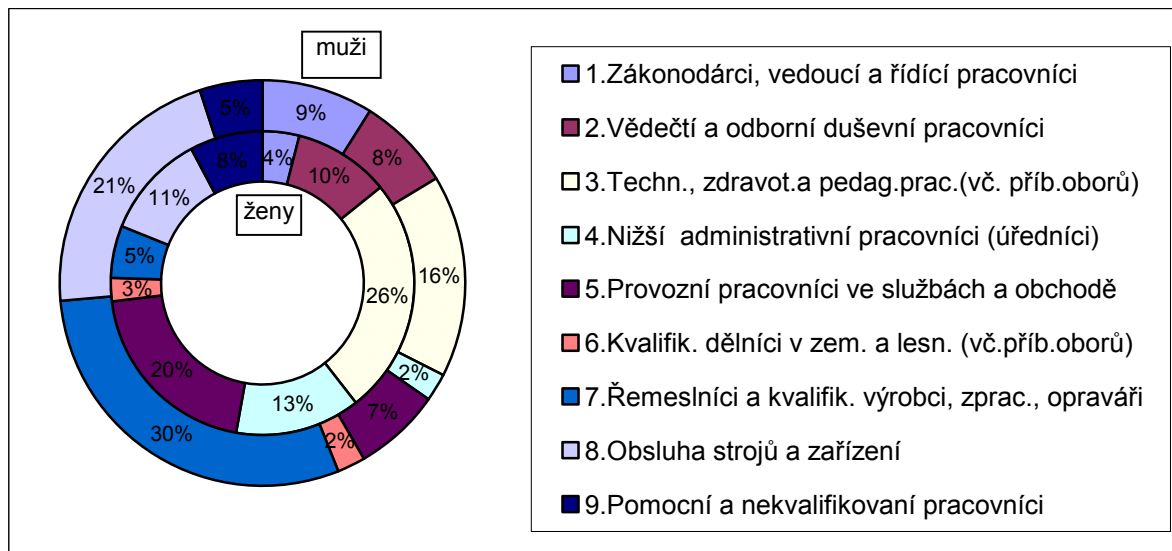
tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho:						
nemanuální pracovníci	156,7	165,0	5,3	87,0	94,4	8,5
vysoce kvalifikovaní pracovníci	98,5	106,4	7,9	45,3	51,0	12,7
pracovníci s nižší kvalifikací	58,1	58,6	0,9	41,7	43,4	4,0
manuální pracovníci	139,2	133,8	-3,9	40,1	34,7	-13,6
osoby kvalifikované	118,0	115,4	-2,2	28,7	24,7	-14,0
osoby nekvalifikované	21,2	18,4	-13,5	11,5	10,0	-12,7

Vcelku pozitivně lze hodnotit změny vnitřní struktury v obou základních kategoriích. Ve skupině nemanuálních pracovníků se zvýšil podíl vysoce kvalifikovaných pracovníků – žen i mužů. V kategorii manuálních pracovníků pak vzrostl celkově podíl osob kvalifikovaných. Při téměř neměnném podílu kvalifikovaných žen, byl ale celý nárůst docílen strukturálním zvýšením podílu kvalifikovaných mužů.

Ve výše uvedené tabulce jsou uvedeny údaje za typy zaměstnání. K dispozici máme ale i údaje podle jednotlivých tříd Klasifikace zaměstnání. Strukturální rozložení podle těchto tříd přibližuje následující graf.

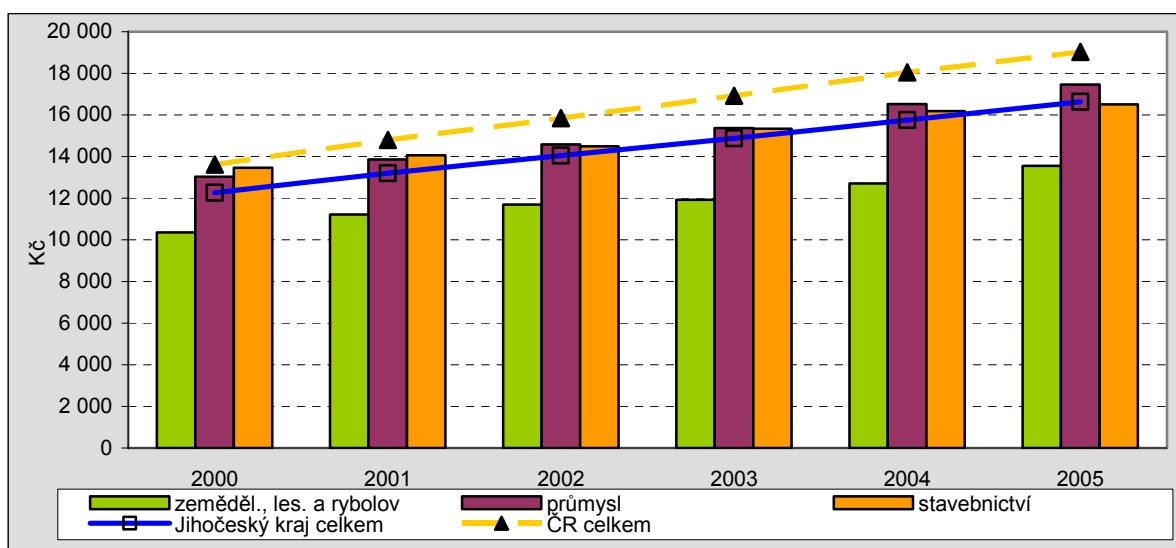
Graf 13 Struktura zaměstnanosti podle klasifikace zaměstnání v roce 2005 (VŠPS)

Mzdy

Zatímco strukturu zaměstnanosti v kraji lze analyzovat podle údajů výběrového zjišťování pracovních sil a lze tak postihnout v podstatě všechny sféry zaměstnanosti, jiná je situace v hodnocení mzdového vývoje. Otázky, týkající se mezd nejsou součástí tohoto výběrového šetření a tak na krajské úrovni máme o mzdách pouze informace ze **statistického zjišťování** pomocí výkazů. Problémem ale je, že statistické výkaznictví nemůže být vzhledem finanční náročnosti, ale i časovým možnostem, prováděno plně vyčerpávajícím způsobem. Data se tedy publikují pouze za územní podle **sídla podniku** a to jen za subjekty, které zaměstnávají 20 a více osob.

Graf 14 Průměrná hrubá měsíční mzda v kraji (fyzické osoby)

Tab. 3.2.8 Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců (fyzické osoby) podle OKEČ ^{*)}

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2005	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)							
		2000	2005	změna v %		rozdíl proti průměru (%)			
				2005/2000	průměrná roční	kraj = 100		ČR = 100	
						2000	2005	2000	2005
Celkem	161 906	12 258	16 632	35,7	6,3	x	x	90,0	87,4
v tom:									
zemědělství, myslivost a lesnictví	12 904	10 287	13 422	30,5	5,5	83,9	80,7	100,0	98,4
rybolov a chov ryb	657	11 948	16 000	33,9	6,0	97,5	96,2	117,8	106,0
dobývání nerostných surovin	536	15 658	18 719	19,5	3,6	127,7	112,5	131,5	83,2
zpracovatelský průmysl	64 654	12 824	16 905	31,8	5,7	104,6	101,6	94,4	94,7
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5 290	16 136	24 184	49,9	8,4	131,6	145,4	97,2	100,3
stavebnictví	9 306	13 467	16 509	22,6	4,2	109,9	99,3	102,1	87,2
obchod, opr. motor. vozidel a spotř. zboží	9 904	11 268	15 983	41,8	7,2	91,9	96,1	65,7	84,3
pohostinství a ubytování	1 729	8 723	11 686	34,0	6,0	71,2	70,3	64,5	87,0
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	6 527	12 324	15 977	29,6	5,3	100,5	96,1	87,0	77,7
peněžnictví a pojišťovnictví	531	18 291	25 016	36,8	6,5	149,2	150,4	175,5	66,9
nemovitosti, pronáj., služby veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	6 975	11 382	13 937	22,4	4,1	92,9	83,8	76,7	66,1
školství	8 416	12 973	19 210	48,1	8,2	105,8	115,5	50,6	86,1
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	16 902	11 072	16 722	51,0	8,6	90,3	100,5	74,1	97,3
ost. veřejné, sociální a osobní služby	12 512	12 144	17 127	41,0	7,1	99,1	103,0	80,6	97,8
	5 062	10 419	14 357	37,8	6,6	85,0	86,3	92,3	91,4

^{*)} subjekty se sídlem na území kraje (bez podniků do 20 zaměstnanců)

Ze srovnání počtu zaměstnanců podle VŠPS a „podnikové“ metody (uplatněné v tab. 3.2.8) vyplývá, že tento druhý přístup zahrnuje jen 54 % celkové zaměstnanosti. Není to sice podíl nijak velký, ale uvědomíme-li si že se zde jedná o větší podnikatelské subjekty, pak v otázkách mzdového vývoje je tento soubor schopen s dostatečnou přesností mapovat vývojové trendy. Mimo to není mnoho dalších zdrojů, které by byly schopny informovat o vývoji mezd a tak často jsou data tohoto typu jediným vodítkem pro menší podniky do statistického zjišťování nezahrnuté.

Mzdová úroveň byla v roce 2005 v subjektech se sídlem na území kraje v průměru proti roku 2000 vyšší přibližně o třetinu. V porovnání s vývojem za celou Českou republiku to byla dynamika poněkud **pomalejší**, ale rozdíl není tak markantní. Podstatnější je, že mzdy v kraji jsou ve svém průměru pouze na necelé 90 % úrovni celé republiky a tato disproporce ještě narostla. Je pravda, že podprůměrnost mezd v Jihočeském kraji, ale i v dalších regionech zásadně ovlivňuje vyšší mzdová úroveň v Hl. městě Praha. Jen pro srovnání rozdíl mezi mzdou v Jihočeském kraji a Hl. městem Praha v roce 2005 byl více než 7 tisíc korun. Není přitom reálné předpokládat, že Jihočeský kraj by se mohl vyrovnat v této oblasti úrovni regionu, kde jsou soustředěny vrcholné státní instituce, působí zde vrcholový management řady firem jak domácích tak nadnárodních a jde o region dopravně dostupný pro rozvoj cestovního ruchu. Přesto ale určitě není příznivým jevem, že pozice kraje hodnocená podle výše průměrných mezd se v uvedeném období zhoršila. Zatímco na počátku připadala kraji šestá nejvyšší příčka, ke konci období je to již příčka osmá.

Rozdílnost mzdové úrovně není jen mezi jednotlivými kraji ale i mezi jednotlivými odvětvími. Spíše by se dalo říci, že **rozdílná struktura odvětví** v regionech určuje rozdílnost mezd. Není to ale tak zcela pravda, neboť mzdová úroveň v rámci konkrétních odvětví je diferencovaná také regionálně. Rozdílnost mzdové úrovně podle odvětvových činností se v kraji během sledovaného období prohloubila. Vývoj tak probíhá stejným směrem jako na celostátní úrovni, přičemž v kraji je jen trochu pomalejší.

Zajímavé může být srovnání mzdového vývoje v odvětvích podle **genderového** pohledu. Z hlediska dynamiky mezd sice rostly mzdy nejvýrazněji v odvětvích s vysokou zaměstnaností žen, jedná se ale především o odvětví financovaná ze státních prostředků. Také v porovnání proti průměru kraje nejsou výsledky jednoznačné. Na jedné straně tu stojí peněžnictví a pojišťovnictví s průměrnou mzdou o polovinu vyšší než střední krajská hodnota a zaměstnaností žen téměř 60 %. Na opačném pólu pak máme pohostinství a ubytování s obdobnou zaměstnaností žen, ale mzdová úroveň je v tomto odvětví vůbec

nejnižší z celého kraje. Jiná a diferencovanější je ale samozřejmě situace půjdeme-li na nižší odvětvovou úroveň, případně až na samotnou podnikovou základnu.

Mzda, jako ocenění společensky nutných **nákladů práce**, je pouze jednou složkou celkových nákladů práce. Je to však složka nejvýznamnější a připadá na ni více než 60 % z hodinových nákladů. Spolu pak s náhradami mzdy, jako druhou složkou přímých nákladů, tvoří více než 70 % celkových nákladů. Druhou nejvýznamnější složkou nákladů jsou sociální náklady a výdaje. Tato položka, jejíž největší část tvoří zákonné příspěvky na sociální zabezpečení vlastních zaměstnanců, reprezentuje 26 % celkových nákladů práce. Další dvě strukturální položky již mají podstatně menší význam, když jejich podíl osciluje kolem 2 %. Přitom sociální požitky představují mimo jiné příspěvky na stravování a na bydlení, náklady na služební vozy používané i k soukromým účelům, příspěvky do sociálního fondu a odborové organizaci. Personální náklady pak zahrnují náklady na nábor zaměstnanců, na zvyšování jejich kvalifikace, na výchovu učňů, dále náklady na pracovní oděv, uniformy a tzv. „ošatné“ apod..

Tab. 3.2.9 Hodinové náklady práce

v Kč/hod

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	128,53	131,40	143,37	143,18	157,35	166,56	129,6
v tom:							
přímé náklady	90,95	94,02	102,01	102,24	111,78	118,59	130,4
sociální požitky	1,68	1,91	2,65	2,40	2,62	2,83	168,5
sociální náklady a výdaje	33,97	34,40	37,56	37,32	41,67	43,62	128,4
personální náklady a výdaje	2,39	1,22	1,18	1,32	1,39	1,55	64,9
daně a dotace	-0,46	-0,15	-0,03	-0,10	-0,11	-0,03	6,5

V střednědobém vývoji se struktura hodinových nákladů práce změnila jen nepatrně. Podíl všech základních složek se v jednotlivých letech prakticky neměnil a případné strukturální posuny byly zcela neznamenné (v řádu nepřekračující půl procentního bodu). K významnější změně došlo pouze v položce **ostatních sociálních nákladů** a výdajů. Tyto náklady reprezentované sociálními dávkami hrazenými zaměstnavatelem (jako např. podpora při narození dítěte, při odchodu do důchodu, nadstandardní pojištění, odstupné a pod.) se zvýšily z necelých 2 % v roce 2000 na téměř 4 % v roce 2005 vztaheno k celkovým sociálním nákladům a výdajům. K určitému posunu došlo rovněž v položce sociální požitky (nárůst z 1,4 % na 1,7 %) a také u personálních nákladů a výdajů (z 1,9 % na 2,4 %).

Přestože finanční náročnost práce lépe vystihují hodinové náklady, názornější jsou hodnoty vyjádřené v přepočtu za měsíc. Z metodického hlediska je struktura obou přístupů shodná; hodinové náklady jsou vyjádřeny v přepočtu na skutečně odpracovanou hodinu (včetně přesčasů).

Tab. 3.2.10 Měsíční náklady práce na 1 zaměstnance

v Kč/měsíc na 1 zaměstnance

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	17 786	18 771	20 385	20 240	22 633	23 882	134,3
v tom:							
přímé náklady	12 715	13 431	14 505	14 452	16 078	17 004	133,7
sociální požitky	259	273	377	340	377	406	156,8
sociální náklady a výdaje	4 661	4 915	5 339	5 276	5 994	6 253	134,2
personální náklady a výdaje	158	174	168	186	200	223	141,1
daně a dotace	-7	-22	-4	-14	-16	-4	57,1

Struktura měsíčních nákladů práce je v zásadě identická jako nákladů hodinových. Poněkud odlišné jsou ale vývojové trendy, i když základní tendence (nárůst celkových nákladů a jejich rozhodující složky) byla shodná; jen v měsíčních nákladech poněkud rychlejší. Zvláště výrazně se odlišují trendy v personálních nákladech a výdajích.

Srovnání nákladů práce v kraji s ostatními regiony nevyznívá pro kraj právě nejlépe, ale ani nejhůře. Podle úrovně měsíčních nákladů v roce 2005 se jižní Čechy řadí na **8. místo** pomyslného žebříčku, stejně jako ve výši průměrné měsíční mzdy. Vezmeme-li za základ průměrnou republikovou úroveň měsíčních nákladů, pak kraj je na 85 %. Samozřejmě také zde suverénně první místo zaujímá Hl. město Praha, kde jsou nejen nejvyšší mzdy a platy, ale také firmy poskytující svým zaměstnancům různé formy nadstandardních programů sociálního a penzijního pojištění.

Zaměstnanost cizinců

Tak jako se ve struktuře obyvatelstva posiluje podíl osob přicházejících do kraje z cizích zemí mimo Českou republiku, posiluje se i podíl cizinců zapojených do pracovního procesu. Téměř 8,5 tisíce v kraji pracujících cizinců představuje téměř **3 procentní podíl** na celkové zaměstnanosti v kraji. Proti roku 2001, kdy cizinci v podílovém vyjádření znamenali 2 % tak došlo k nárůstu o třetinu.

Tab. 3.2.11 Pracující cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2000 v procentních bodech
Pracující cizinci celkem	6 377	5 852	6 528	7 256	8 427	¹⁾ 32,1
v tom (%):						
v postavení zaměstnanců ²⁾	58,2	56,2	60,1	62,9	63,3	5,1
s platným živnostenským oprávněním	41,8	43,8	39,9	37,1	36,7	-5,1
Podíl pracujících cizinců (%) ³⁾	80,5	67,3	67,6	72,9	79,5	-1,0

¹⁾ změna v %

²⁾ vydaná povolení k zaměstnání + registrace občanů SR

³⁾ pracující cizinci z celkového počtu cizinců

Z pohledu střednědobého vývoje se zaměstnanost cizinců vyvíjí sice značně nerovnoměrně, ale pomineme-li výchozí rok pak je zcela patrná **tendence k nárůstu**. Tento trend je doprovázen určitou změnou struktury, kdy je poněkud posilován podíl cizinců v postavení zaměstnanců na úkor osob podnikajících na vlastní účet.

Dojíždka do zaměstnání

Celou kapitulu zaměstnanosti uzavřeme problematikou spojenou s mobilitou pracovní síly. Této oblasti jsme se již dotkli při řešení otázek dopravy, ale nyní se budeme věnovat konkrétním údajům, ovšem pouze ve vztahu kraje a jeho okolí, nikoli mobilitě pracovní síly uvnitř kraje.

Tab. 3.2.12 Dojíždka za prací (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zaměstnaní ¹⁾ celkem (tis. osob)	299,7	299,5	298,7	296,9	296,6	300,7	100,4
Vyjíždějící z kraje (tis. osob)	10,3	11,9	10,6	11,7	11,4	11,7	114,2
v % ze zaměstnaných	3,4	4,0	3,5	3,9	3,8	3,9	113,8
z toho do kraje Hl. m. Praha (tis. osob)	4,4	4,7	4,0	4,7	5,2	4,6	102,6
v % z vyjíždějících z kraje	43,3	39,2	37,7	40,4	45,7	38,9	89,8
Dojíždějící do kraje (tis. osob)	4,9	4,5	4,2	4,8	4,8	5,5	112,7
z toho z kraje Vysočina (tis. osob)	2,0	2,1	2,2	2,0	1,8	1,8	86,8
v % z dojíždějících do kraje	41,3	47,6	52,5	41,6	37,0	31,8	77,0
Saldo dojížděky kraje (tis. osob)	-5,4	-7,4	-6,4	-6,8	-6,5	-6,2	115,6

¹⁾ zaměstnaní v civilním sektoru

Základním prvkem dojížděky za prací je převaha počtu osob, které za prací z kraje **vyjíždějí** nad dojíždějícími. Přitom největší podíl osob, zaměstnaných mimo kraj, směřuje do Hl. města Praha. Naopak cílem dojížděky do zaměstnání je kraj především pro pracovníky z kraje Vysočina. Z dalších regionálních sousedů máme zhruba vyrovnanou bilanci se Středočeským krajem, kde se jak počty dojíždějících tak vyjíždějících pohybují pod hranici 1 tisíce osob. Vcelku vyrovnané saldo je i s krajem Plzeňským. Zde ale mírně převažují počty vyjíždějících (0,9 tisíc) nad dojíždějícími (0,7 tisíc). V rámci vyjížděky je vcelku významný počet osob (3 tisíce) zařazen do skupiny **vyjížděka do ciziny** a nezjištěno. Bohužel nejsme schopni rozklíčovat tuto položku na obě základní části. Nesporně však počet vyjíždějících do zahraničí je v některých částech kraje relativně významný.

Vzhledem k relativně menším hodnotám počtu dojíždějících a vyjíždějících za prací se výběrové šetření omezuje pouze na základní informaci o prostorové mobilitě pracovní síly – v kraji není dostatek pracovních míst a jejich územní struktura a kvalifikační požadavky plně neodpovídají zdrojům pracovních sil. Podrobnější informace z běžného šetření k dispozici nejsou. Problematika dojížděky za prací byla ale jednou součástí celostátního cenzu Sčítání lidu, domů a bytů. Přestože výsledky z tohoto cenzu mapují situaci na začátku roku 2001 a jsou tedy 6 let staré, je možné z nich základní charakteristiky odvodit.

Tab. 3.2.13 Dojížd'ka za prací (SLDB 2001)

	Zaměstnané osoby	Vyjíždějící z obce za prací						Dojíždějící do obce za prací			
		celkem	v % ze zaměstnaných osob	z toho denně ¹⁾ (%)	v tom počet vyjíždějících			celkem	z toho denně (%)	v tom počet dojíždějících	
					v rámci kraje	do jiného kraje	do zahraničí			v rámci kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	298 605	118 994	39,8	81,2	102 670	13 481	2 843	112 020	85,8	102 670	9 350
v tom:											
muži	166 126	72 627	43,7	78,6	61 498	9 091	2 038	68 260	83,2	61 498	6 762
ženy	132 479	46 367	35,0	85,3	41 172	4 390	805	43 760	90,0	41 172	2 588

¹⁾ z vyjíždějících v rámci ČR

Intenzita vyjížd'ky za prací byla v roce 2001 v kraji na úrovni 40 %, přitom méně často vyjížděly za prací ženy. U obou pohlaví však plně převládala **vyjížd'ka denní** a z hlediska prostorového pak vyjížd'ka **v rámci kraje**. Relativně významná byla vyjížd'ka za prací do zahraničí, kde republikově nadprůměrné procento vyjíždějících je relativně srovnatelné s kraji Plzeňským a Karlovarským. Obdobné jsou charakteristiky dojížd'ky za prací. Také zde plně převládá denní dojížd'ka a dojížd'ka je častější u žen než u mužů. Rovněž prostorové hledisko preferuje dojížd'ku v rámci kraje.

Omezíme-li se při analýze pohybu za prací na interakce pouze mezikrajové, pak se převaha vyjíždějících nad dojíždějícími projevuje ve většině strukturálních položek jak z hlediska věkové struktury tak odvětvového členění.

Tab. 3.2.14 Dojížd'ka za prací podle pohlaví, věku a odvětví (SLDB 2001)

	Počet dojíždějících z jiných krajů	Počet vyjíždějících do jiných krajů	Saldo dojížd'ky
Celkem	9 350	13 481	-4 131
v tom podle pohlaví:			
muži	6 762	9 091	-2 329
ženy	2 588	4 390	-1 802
v tom ve věku:			
15 - 24 let	2 191	3 419	-1 228
25 - 29 let	1 716	3 370	-1 654
30 - 39 let	2 031	2 918	-887
40 - 49 let	1 837	2 220	-383
50 - 59 let	1 392	1 408	-16
60 a více let a nezj.	183	146	37
z toho podle odvětví:			
zemědělství, lesnictví	452	393	59
průmysl	2 997	2 701	296
stavebnictví	1 126	2 093	-967
doprava a telekomunikace	674	1 269	-595
obchod	605	1 042	-437
školství	323	469	-146
zdravotnictví, soc. činnosti	419	738	-319

Zatímco podle odvětví jsou mezi dojíždějícími a vyjíždějícími za prací relace (mimo průmysl a zemědělství) zhruba stejné, je intenzita podle věkové struktury odlišná. Nejde o to, že s rostoucím věkem se snižují absolutní počty osob, mající práci mimo kraj, ale o to, že ve starších věkových kategoriích se rychleji snižují počty vyjíždějících. U osob ve věku nad 50 let jsou pak absolutní počty vyjíždějících a dojíždějících zcela vyrovnané. Také genderový pohled přináší určité rozdíly. Zatímco mužů vyjíždí za prací o třetinu více než dojíždí, u žen tento podíl představuje téměř 70 %.

Problematika prostorové mobility pracovní síly má řadu **dalších aspektů**. Jmenujme např. centra dojížd'ky v kraji, dopravní prostředky používané k cestě za prací, čas strávený na cestě apod.. Tyto charakteristiky však již překračují rámec této analýzy a jsou s dostatečnou podrobností včetně datových podkladů k dispozici v publikaci vydané KS ČSÚ České Budějovice v roce 2004 pod označením 13-3133-04 Dojížd'ka za prací a do škol v Jihočeském kraji (na základě výsledků SLDB 2001).

3-3. Nezaměstnanost

Poslední tematikou, kterou se budeme v rámci kapitoly využití lidských zdrojů zabývat, je problematika nezaměstnanosti. Nezaměstnaní tvoří část pracovní síly, která nenachází na daném území (případně i mimo toto území) uplatnění. Přitom otázky nezaměstnanosti jsou pro Českou republiku poměrně novou oblastí, která se jak v ekonomické tak sociální sféře objevuje až po roce 1990 a přestože východiska k řešení vychází z obecně platných přístupů, zůstává řada nedořešených problémů. To se projevuje i při evidování tohoto jevu. Nezaměstnanost sleduje státní statistika jako jednu ze součástí výběrového šetření pracovní sil, tedy přímým zjišťováním v domácnostech. Mimo to je nezaměstnanost evidována těmi institucemi, které mají být jedním z hlavních organizátorů při řešení této problematiky, tedy úřady práce. Přitom úřady práce a statistické šetření mají rozdílný přístup již v definování nezaměstnaného. Zjednodušeně je z pohledu statistiky nezaměstnaným ta osoba, která práci nemá a hledá ji, zatímco z pohledu úřadu práce je to ten, kdo se přihlásil do úřední evidence uchazečů o zaměstnání. Samozřejmě rozdílné přístupy pak přinášejí i rozdílné výsledky. Na jednoduchou otázku, který přístup k nezaměstnanosti je lepší a co lépe charakterizuje současný stav a vývojové trendy, je i odpověď jednoduchá. Ani jeden z obou přístupů, nebo možná oba. Statistické zjišťování nesporně lépe charakterizuje celou problematiku nezaměstnanosti z obecného hlediska a mezinárodní srovnatelnosti. Vzhledem k charakteru šetření však nemůže poskytovat tak detailní informace, které lze při registraci osob hledajících práci získat. Současně statistika nemůže poskytovat data, týkající se volných pracovních míst. Ta jsou doménou ministerstva práce a sociálních věcí, resp. úřadů práce.

Nezaměstnanost podle VŠPS

Souhrnnou charakteristiku a základní vývojové trendy v nezaměstnanosti na území Jihočeského kraje přináší následující tabulka:

Tab. 3.3.1 Nezaměstnanost podle věku - roční průměry (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	5,8	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0	¹⁾ -0,8	x	x	x
Obecná míra nezaměstnanosti žen (%)	7,9	7,2	6,3	6,6	6,6	6,1	¹⁾ -1,8	x	x	x
Nezaměstnaní celkem (tis. osob)	18,6	17,8	15,7	16,2	18,0	15,9	-14,5	-3,1	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	7,8	6,8	6,2	6,7	7,4	6,1	-22,1	-4,9	41,9	38,1
30 - 44 let	6,2	6,3	5,3	4,9	5,4	5,3	-14,0	-3,0	33,4	33,6
45 - 59 let	4,5	4,5	4,2	4,5	5,2	4,4	-1,9	-0,4	24,0	27,5
60 a více let	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,1	x	x	x	x
z toho: nezaměstnané ženy (tis. osob)	10,9	10,0	8,6	9,0	9,1	8,4	-23,2	-5,1	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	4,3	3,6	3,2	3,4	3,5	3,0	-31,4	-7,2	39,7	35,5
30 - 44 let	4,0	4,0	3,2	2,9	3,0	3,4	-13,5	-2,9	36,2	40,8
45 - 59 let	2,6	2,2	2,1	2,7	2,6	2,0	-22,5	-5,0	23,5	23,7
60 a více let	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	x	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

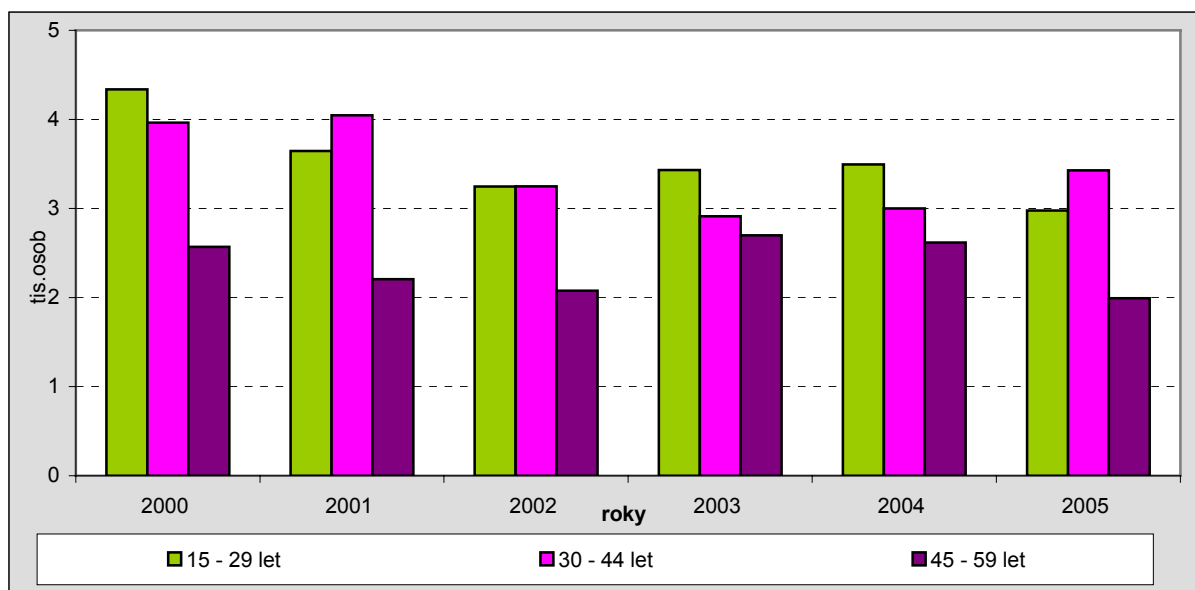
Obecná míra nezaměstnanosti, jako základní charakteristika, dosahovala v kraji v letech 2000 až 2005 kolem 5 %. V porovnání s průměrem za celou republiku, který se pohyboval od téměř 9 % k hodnotám jen mírně nad 7 %, tak kraj patří stále k regionům s nejnižší mírou nezaměstnanosti. V pořadí krajů se převážně řadíme na **druhé až třetí místo**. Přestože zaměstnanost žen je nižší než zaměstnanost mužů, je tento poměr v případě nezaměstnanosti přesně opačný. Téměř plně to platilo v číselné kvantifikaci na počátku sledovaného období. V roce 2000 tvořily ženy 42 % z celkového počtu zaměstnanců a na celkovém počtu nezaměstnaných se podílely 59 %. V průběhu sledovaného období se zaměstnanost žen v zásadě neměnila, zastoupení **žen** v celkové nezaměstnanosti se ale snižovalo. V roce 2005 se tak počty nezaměstnaných žen a mužů téměř vyrovnaly; na ženy připadá 53 % z celkového počtu. Nižší podíl obsazených pracovních míst ženami a zhruba stejný počet nezaměstnaných mužů a žen se tak nutně musí projevit v rozdílné míře nezaměstnanosti. Obecná míra nezaměstnanosti žen je tedy vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Ale zatímco v roce 2000 byl rozdíl téměř dvojnásobný (obecná míra nezaměstnanosti mužů činila 4,25 %), došlo během sledovaného období k určitému sblížení a rozdíl již není

tak značný. V roce 2005 představovala obecná míra nezaměstnanosti mužů 4,19 %, tedy jen o necelé 2 procentní body méně než míra nezaměstnanosti žen.

Rozdíly v úrovni nezaměstnanosti jsou také z hlediska **věkové skladby nezaměstnaných**. Část těchto diferencí lze vysvětlit odlišnostmi ve věkové struktuře zaměstnaných, ale ne všechny. Zhruba v relaci je zaměstnanost a nezaměstnanost ve věkové skupině 30 až 44 let, kde podíl nezaměstnaných 34 % jen o 5 procentních bodů nedosahuje podílu této věkové skupiny v celkové zaměstnanosti. V dalších dvou základních skupinách jsou již difference větší. Zajímavá je situace starších zaměstnanců, kde podíl na počtu nezaměstnaných je zhruba o 10 procentních bodů nižší než kolik na ně připadá ve struktuře zaměstnanosti. Je ale otázka, zda rozpětí let v uvedené skupině není příliš velké a zda nejsou značné difference při možnosti uplatnit se na trhu práce pro osoby pohybující se v obou krajních pásmech této věkové skupiny. Vcelku bez námitek bude naproti tomu hodnocení věkové skupiny do 29 let. V zaměstnanosti představuje jen mírně nad pětinu celkové zaměstnanosti, ale v nezaměstnanosti tvoří kolem 40 %. Také zde lze uplatnit námitku, že ne všichni v této věkové skupině skutečně práci hledají a že pro studenta, který právě ukončil školu, může být podpora v nezaměstnanosti zajímavým finančním přínosem. Ale srovnání v dlouhodobějším vývoji tento názor nepodporuje. Zpřísnění podmínek pro přiznání podpory v nezaměstnanosti pro „čerstvé“ absolventy v letech 2004 a 2005 se na počtech nezaměstnaných v podstatě neprojevovalo a snížení počtu zájemců o práci proti předchozím rokům tak souvisí s celkovým poklesem ekonomicky aktivních v této věkové kategorii.

Věkové rozvrstvení nezaměstnaných se příliš neliší ať jde o muže či ženy. Pouze u žen připadá větší podíl nezaměstnaných na věkové skupiny 30 až 44 let. Určité odlišnosti se ale naproti tomu projevují ve vývojových trendech. V nejmladších věkových skupinách byla tendence obdobná – v nezaměstnanosti došlo k poklesu podílu na celku zhruba v rozsahu snížení podílu zaměstnanosti ekonomicky aktivních. V dalších věkových skupinách ale již rozdíly zaznamenáváme, přestože změny věkové skladby zaměstnanosti mužů a žen probíhaly stejným směrem a v podstatě stejnou intenzitou. V případě mužů se zvýšil podíl nezaměstnaných starších věkových kategorií, naopak v případě žen došlo k posílení skupiny nezaměstnaných žen ve věku 30 až 44 let.

Graf 15 Nezaměstnané ženy podle věku

V **kvalifikační struktuře** nezaměstnaných se v kraji potvrzuje obecné pravidlo, že s vyšší kvalifikací nezaměstnanost klesá.

Tab. 3.3.2 Kvalifikační struktura nezaměstnaných - roční průměry (VŠPS)

v tis. osob

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Nezaměstnaní celkem	18,6	17,8	15,7	16,2	18,0	15,9	-14,5	-3,1	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání	4,2	4,6	3,6	5,1	4,1	3,3	-21,8	-4,8	22,5	20,6
střední odborné (OU + OŠ)	8,3	8,3	7,0	7,1	8,9	7,2	-12,3	-2,6	44,4	45,5
střední odborné a všeobecné s maturitou	5,5	4,3	4,2	3,6	4,5	5,0	-8,3	-1,7	29,5	31,6
vysokoškolské	0,7	0,5	0,8	0,4	0,5	0,4	-46,3	-11,7	3,6	2,3
z toho: nezaměstnané ženy	10,9	10,0	8,6	9,0	9,1	8,4	-23,2	-5,1	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání	2,1	2,6	1,9	3,0	1,9	1,2	-43,0	-10,6	19,6	14,6
střední odborné (OU + OŠ)	4,4	4,2	3,5	3,5	4,3	3,8	-12,2	-2,6	39,9	45,6
střední odborné a všeobecné s maturitou	4,0	2,9	2,9	2,3	2,7	3,2	-20,3	-4,4	36,4	37,8
vysokoškolské	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	-62,1	-17,6	4,1	2,0

Nepřímá úměra mezi stupněm vzdělání a možností uplatnění na pracovním trhu se prakticky nejvýrazněji projevuje u osob **se základním vzděláním**. Podíl nezaměstnaných s nejnižším vzděláním na celkovém počtu nezaměstnaných je zhruba čtyřnásobně vyšší než tvoří tato vzdělanostní kategorie v celkové zaměstnanosti. Přitom zvláště výrazně se tato disproporce projevuje u mužů, když z celkového počtu nezaměstnaných připadá na muže se základním vzděláním téměř 30 %, zatímco odpovídající vzdělanostní kategorie představuje jen 4 % mužů zapojených do pracovního procesu. Opačné vztahy pak platí na druhém konci kvalifikačního spektra. Podíl nezaměstnaných vysokoškoláků je pětikrát nižší než jejich podíl na zaměstnaných. Přitom genderové rozdíly zde neexistují.

Nezaměstnanost **vysokoškoláků** je způsobena stejnými příčinami jako v ostatních kvalifikačních kategoriích. Zvláště výrazně se ale zejména v mladších věkových skupinách projevuje nesoulad mezi vystudovaným oborem a požadavky trhu. K tomu v některých případech přistupuje i jev, který lze označit „překvalifikace“. Zde se jedná o odborníky s velmi vysokou úrovní znalostí, často velmi specificky zaměřených, pro něž je jen velmi omezený počet pracovních míst (nebo vůbec nejsou). Hranice regionu či celé republiky jsou pro tyto osoby pak příliš malé a chce-li dotyčný uplatnit své znalosti (samozřejmě s patřičným finančním ohodnocením) musí hledat práci v cizině. Dalším rysem, který má na nezaměstnanost vysokoškoláků vliv a souvisí s vyšší kvalifikací je to, že vedoucí pracovníci se cítí žadatelem s vyšší kvalifikací (včetně např. jazykových znalostí) ohrožení ve svých pracovních pozicích a proto dají raději přednost osobě s kvalifikací a znalostmi nižšími.

Přestože základní struktura nezaměstnanosti podle kvalifikační úrovně zůstala ve sledovaném období nezměněna, určité odlišnosti ve vývojových trendech zde nastaly. Tyto difference ale z velké části vyplývají ze strukturálních posunů, které doznala úroveň kvalifikace v kraji obecně. Mimo to ani vývoj v čase nebyl rovnoměrný, spíše naopak. Poměrně značné jsou i změny struktury mezi dvěma sousedními roky, a to jak ve směru kladném tak záporném. Přestože ani v celkové nezaměstnanosti nelze určit základní vývojový trend, zůstává skutečností, že meziroční nárůst počtu nezaměstnaných byl většinou způsoben zvýšením počtu nezaměstnaných osob s nejnižším vzděláním.

Nezaměstnanost podle MPSV

Poněkud jiné výsledky v nezaměstnanosti zaznamenáváme, hodnotíme-li tuto oblast podle údajů ministerstva práce a sociálních věcí. Výchozí stav v počtu nezaměstnaných máme při použití obou metod srovnatelný. Další vývoj však již vykazuje odlišnosti a nezaměstnanost jako taková má neustále rostoucí tendenci.

Tab. 3.3.3 Nezaměstnanost k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	27,7	5,0
z toho:								
ženy	9 795	10 049	11 269	11 880	12 487	12 874	31,4	5,6
občané se zdravotním postižením	2 542	2 590	2 761	3 059	3 239	3 456	36,0	6,3
absolventi a mladiství	2 379	2 601	2 813	2 624	2 210	1 993	-16,2	-3,5
Uchazeči o zaměstnání pobírající podporu v nezaměstnanosti	8 859	9 781	10 804	10 977	8 402	9 130	3,1	0,6
Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadů práce déle než 12 měsíců	4 890	4 545	5 288	5 839	6 102	6 669	36,4	6,4
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	5,82	6,03	6,65	6,96	7,24	x ³⁾	1,42	x
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ²⁾	x	x	x	x	6,59	6,69 ⁴⁾	0,10	x
Volná pracovní místa celkem	3 168	2 960	2 688	2 203	3 239	2 636	-16,8	-3,6
z toho:								
občané se zdravotním postižením	89	128	142	173	79	131	47,2	8,0
absolventi a mladiství	565	904	1 020	825	605	611	8,1	1,6
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	5,8	6,5	7,9	10,1	7,1	9,0	53,5	9,0

¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ podle metodiky platné od 1. 7. 2004

³⁾ rozdíl 2004 - 2000 v procentních bodech

⁴⁾ rozdíl 2005 - 2004 v procentních bodech

Určité disproporce se projevují ve vývoji počtu nezaměstnaných celkem a vývoji počtu uchazečů pobírajících podporu v nezaměstnanosti. Samozřejmě může jít o důsledek změn v metodickém přístupu, změnu podmínek pro přiznání podpory, ale v tom případě by měl být i dopad na celkovou nezaměstnanost. Pravdou rovněž je, že celý systém je stále ve vývoji a musí reagovat na měnící se vnější okolnosti. To se nejvíce projevilo v roce 2004, kdy od července platí nová metodika pro výpočet míry registrované nezaměstnanosti. Od tohoto období jsou jako nezaměstnaní pro výpočet uvedené míry počítáni tzv. dosažitelní neumístění uchazeči a jmenovatel – pracovní síla – je rozšířen o počet zaměstnaných občanů EU (EHP) a počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání či živnostenským oprávněním.

Stejný problém, jaký máme s hodnocením vývoje celkové nezaměstnanosti, máme i při hodnocení nezaměstnanosti mužů a žen. Základní vztah, tj. mírně **převažující vyšší podíl žen** na celkovém počtu nezaměstnaných, se ale zejména ke konci sledovaného období potvrzuje při obou přístupech. Další skupiny nezaměstnaných již ve výběrovém šetření nefigurují. Nárůst počtu uchazečů se **zdravotním postižením** přitom spíše vypovídá o stále velké obtížnosti zajistit pro tyto osoby práci, než o nějakém dynamickém pohybu v rámci této skupiny. Naproti tomu v kategorii **absolventů a mladistvých** uvedené počty uchazečů plně odrážejí měnící se podmínky pro přiznání podpory (v letech 2004 a 2005) a současně stále rostoucí počet studujících mladých lidí. Zatím je tedy vývoj v této kategorii vcelku příznivý. Je ale otázkou, zda po určité době při vyčerpání možností vzdělávacích zařízení poskytovat další místa pro studenty, bude pracovní trh schopen adekvátně reagovat na změněné podmínky. Přitom tato skupina nezaměstnaných, která sice tvoří jen necelou desetinu z celkového počtu, patří k té části nezaměstnaných, která vyžaduje specifický přístup. Nezaměstnanost této části populace je přitom především problémem sociálním, protože tak vzniká skupina obyvatel, která nikdy nepracovala a současně nemá dostatek finančních prostředků na zajištění alternativních volnočasových aktivit. Obdobně problematická (zejména sociálními důsledky) je skupina dlouhodobě nezaměstnaných. Je-li dlouhodobá nezaměstnanost podtržena ještě vyšším věkem, pak pro konkrétního jedince jde o tak závažný sociálně ekonomický problém, že jen zřídka je schopen vyřešit ho samostatně bez cizí pomoci. V dlouhodobé nezaměstnanosti však figurují i jiné případy. Existence podpory v nezaměstnanosti a návazné sociální sítě pak vede k tomu, že je část populace, která nemá ani zájem zapojit se do pracovního procesu. Samozřejmě záleží na „štědrosti“ sociálních dávek, které mohou být ve svém souhrnu vyšší než dosažitelná mzda. Obecně v podmínkách naší republiky přitom převládá názor, že systém sociální podpory není pro určité skupiny obyvatelstva při hledání práce příliš motivující.

Další údaje, které evidence uchazečů o zaměstnání poskytuje v poměrně detailním vyjádření, je oblast struktury podle **postavení v předchozím zaměstnání**.

Tab. 3.3.4 Uchazeči o zaměstnání podle KZAM k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Struktura (%)	
							2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	100,0	100,0
z toho podle zaměstnání:								
nemanuální pracovníci	780	704	8 809	9 176	9 238	9 594	x	40,6
vysoce kvalifikovaní pracovníci	432	425	3 748	3 878	3 564	3 790	x	16,0
pracovníci s nižší kvalifikací	348	279	5 061	5 298	5 674	5 804	x	24,6
manuální pracovníci	2 382	2 250	11 691	12 408	12 804	13 131	x	55,6
osoby kvalifikované	2 297	2 119	6 183	6 822	7 345	7 831	x	33,1
osoby nekvalifikované	85	131	5 508	5 586	5 459	5 300	x	22,4
nezjištěno	15 337	16 208	618	574	979	907	82,9	3,8

Stačí krátký pohled na tabulku a hned je zřejmé, že chceme-li cokoli hodnotit, musíme se omezit jen na poslední 4 roky. Celá tabulka je dokladem, že i evidence nezaměstnaných se vyvíjí a některé informace, které dříve nebyly uvažovány jako podstatné, nabývají na významu. To je i případ zařazování uchazečů podle klasifikace zaměstnání.

Pomineme tedy první dva roky a budeme se věnovat jen těm obdobím, pro která jsou data dostatečně vypovídající. Situace v nezaměstnanosti podle postavení v zaměstnání je velice podobná struktuře podle vzdělání. Je to zcela pochopitelné, neboť mezi těmito oblastmi existuje velmi vysoký stupeň závislosti. Z tabulky je zřejmé, že v nezaměstnanosti převažují manuální pracovníci a pracovníci s nižší kvalifikací. Tedy v porovnání se strukturou zaměstnanosti přesně opačný stav. To platí i pro skupinu nekvalifikovaných osob (v rámci manuálních pracovníků), které z celkového počtu uchazečů představují více než 20 %, ale v rámci zaměstnaných na ně připadá jen 6 %.

V krátkodobém pohledu (v letech 2002 až 2005) se jednotlivé kategorie uchazečů vyvíjely rozdílně. Přitom ve skupině nemanuálních pracovníků zůstal zhruba zachován počet uchazečů s vysokou kvalifikací, ale počet uchazečů s nižší kvalifikací vzrostl téměř o 15 %. Poněkud jiný vývoj byl v kategorii manuálních pracovníků, kde mírně klesá počet uchazečů bez kvalifikace. Naopak zvyšuje se počet uchazečů kvalifikovaných, když jejich nárůst dosáhl za sledované období 27 %.

Jedním z aspektů nezaměstnanosti, kterého jsme se již dotkli, je délka nezaměstnanosti.

Tab. 3.3.5 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	27,7	5,0	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:										
do 3 měsíců	6 515	7 036	7 031	7 380	8 544	8 326	27,8	5,0	35,2	35,2
3 - 6 měsíců	4 122	4 519	5 130	5 134	4 589	4 807	16,6	3,1	22,3	20,3
6 - 9 měsíců	1 798	1 862	2 167	2 264	2 213	2 284	27,0	4,9	9,7	9,7
9 - 12 měsíců	1 173	1 200	1 502	1 541	1 573	1 546	31,8	5,7	6,3	6,5
12 - 24 měsíců	2 713	2 185	2 793	2 938	2 937	3 210	18,3	3,4	14,7	13,6
nad 24 měsíců	2 177	2 360	2 495	2 901	3 165	3 459	58,9	9,7	11,8	14,6
Průměrná délka evidence (dny)	.	.	327	349	365	387	¹⁾ 18,4	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2002 ve dnech

Více než polovina uchazečů o zaměstnání je v evidenci úřadů dobu nepřesahující půl roku. Přitom větší podíl uchazečů (třetina z celkového počtu) je z evidence **vyřazena již do 3 měsíců**. Ve střednědobém vývoji podíl krátkodobě nezaměstnaných mírně poklesl. Naopak vyšší byly počty osob dlouhodobě nezaměstnaných. V nezaměstnanosti v délce 1 až 2 roky nebyl tak nárůst tak vysoký, takže podílové zastoupení zde mírně pokleslo. Naproti tomu počty uchazečů, nezaměstnaných **více než dva roky**, se zvýšily velmi výrazně a tato skupina již tvoří téměř 15 %. Nepříznivý vývoj struktury nezaměstnanosti dokládá i průměrná délka evidence, která již překračuje 1 rok.

Další charakteristikou, kterou lze z evidence úřadů práce získat, je struktura uchazečů o zaměstnání podle **výše měsíční podpory** v nezaměstnanosti. Pravidla pro přiznání nároku a pro stanovení výše podpory jsou

přesně stanovena, když zjednodušeně řešeno je základem částka měsíční mzdy. Mimo to jsou zde ještě další faktory, ale tím se zabývat nebudeme.

Tab. 3.3.6 Uchazeči o zaměstnání podle výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Struktura v %	
							2002	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	x	x
z toho s nárokem na podporu	8 859	9 781	10 804	10 977	8 402	9 130	100,0	100,0
v tom podle výše nároku:								
do 1 500 Kč	.	.	514	480	570	120	4,8	1,3
1 501 - 3 500 Kč	.	.	6 687	6 414	3 645	3 870	61,9	42,4
3 501 - 5 500 Kč	.	.	2 462	2 681	2 584	2 976	22,8	32,6
5 501 - 7 500 Kč	.	.	776	953	1 022	1 348	7,2	14,8
7 501 a více	.	.	365	449	581	816	3,4	8,9

Hodnocení změn struktury podle absolutních počtů uchazečů v jednotlivých kategoriích podle výše nároku je sice možné, ale ne příliš přesné. Problém je ten, že se mění ekonomická úroveň a srovnání absolutních částek tuto změnu nemůže postihnout. Přesto je z tabulky vidět určitý kvalitativní posun. Lépe pak vývoj charakterizuje relativní srovnání, konkrétně podíl průměrného příspěvku a mzdy. Samozřejmě toto srovnání negativně ovlivňuje volba průměrných hodnot a pro kvantifikaci by bylo lepší zvolit jiný ukazatel střední hodnoty. Musíme ale vycházet z možných datových zdrojů. Přitom průměrná výše měsíční podpory bude asi vcelku objektivně vypovídat o realitě, neboť horní hranice je zde omezena a nemohou zde nastat tak výrazné extrémy jako tomu je u průměrné mzdy. Vraťme se ale k uvedenému srovnání. V roce 2002 činil průměrný měsíční nárok podpory v nezaměstnanosti 3 201 Kč, což představuje zhruba 23 % průměrné měsíční mzdy (hrubé). V dalším roce sice výše podpory vzrostla, ale nárůst byl zcela v intencích růstu mzdy. Pro zbývající dva roky pak platí že podílový ukazatel vzrostl – na 25 % v roce 2004 a téměř 26 % v roce 2005. Ke konci sledovaného období tak průměrná výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti dosahovala v kraji 4 292 Kč.

Přiznání a vyplácení nároku na podporu v nezaměstnanosti je jen jednou z forem řešení problémů, který tento fenomén přináší. Mimo to je to řešení krátkodobé. Zásadním řešením a současně hlavním úkolem úřadů práce je zajistit, resp. pomoci při zajištění odpovídající práce. Jednou z forem je oblast **rekvalifikací**, tedy obecně přizpůsobení kvalifikační struktury pracovní síly požadavkům trhu práce.

Tab. 3.3.7 Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci k 31. 12. (MPSV)

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Podíl v %	
						2005/ 2001	prů- měrná roční	2001	2005
Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci celkem	1 502	1 447	1 848	1 948	2 141	42,5	7,3	x	x
z toho:									
rekvalifikace ukončené úspěšně	1 344	1 318	1 632	1 739	1 985	47,7	8,1	89,5	92,7
ženy	23	874	1 058	1 123	1 200	5117,4	120,5	1,5	56,0
mladiství bez kvalifikace	119	20	31	28	24	-79,8	-27,4	7,9	1,1
absolventi škol	306	144	182	158	164	-46,4	-11,7	20,4	7,7
občané se zdravot. postižením	75	53	98	91	132	76,0	12,0	5,0	6,2
Průměrný věk uchazečů v rekval.	33,1	33,3	33,1	34,1	35,7	¹⁾ 2,6	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2001 v letech

Problematikou rekvalifikace jsme se již zabývali v kapitole 2.2 Vzdělávání a věnovali jsme jí dostatečný prostor. Tuto část je proto třeba brát jen jako doplněk. Je zde i určitá metodická odlišnost spočívající v tom, že v kapitole Vzdělávání jsou uváděny počty rekvalifikací během celého roku, zatímco zde máme stav ke konci sledovaných let.

Data v tabulce potvrzují, že během sledovaného období rostl nejen počet uchazečů zapojených do rekvalifikací, ale mírně se zvýšila i jejich **úspěšnost**. Ostatní údaje z tabulky již tak jednoznačné nejsou a charakterizují spíše značnou rozkolísanost, která se projevuje jak v hodnocení vývoje tak ve struktuře. Pomineme-li výchozí rok, pak vcelku odpovídající je podíl žen, které se do rekvalifikací zapojují. Je jich více než mužů a jejich podíl (i když kolísá) je mírně vyšší než zastoupení žen v celé nezaměstnanosti.

V ostatních skupinách jsou počty uchazečů v rekvalifikaci poměrně nízké. Je samozřejmě dobře, že máme informace i o těchto marginálních kategoriích, ale je téměř nemožné, abychom z dostupných dat odvodili objektivní závěry. Proto se zastavíme pouze u posledního ukazatele, kterým je průměrný věk uchazečů v rekvalifikaci. Ke konci roku dosahoval průměrný věk uchazečů, zapojených do rekvalifikačních kurzů v podmínkách Jihočeského kraje téměř 37 let. Proti roku výchozímu to znamená posun o necelé 3 roky ve prospěch starších kategorií.

Volná pracovní místa

Poslední oblastí, kterou se budeme v této kapitole zabývat je problematika volných pracovních míst. Zatímco počty uchazečů o zaměstnání podle evidence úřadů práce neustále rostou, nabídka neobsazených míst je v jednotlivých letech značně **variabilní**. Struktura volných pracovních míst přitom neodpovídá kvalifikační struktuře zaměstnanosti.

Tab. 3.3.8 Kvalifikační struktura volných pracovních míst k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Volná pracovní místa celkem	3 168	2 960	2 688	2 203	3 239	2 636	-16,8	-3,6	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání vč. bez vzdělání	868	1 114	978	735	1 046	797	-8,2	-1,7	27,4	30,2
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	1 810	1 399	1 240	1 039	1 661	1 138	-37,1	-8,9	57,1	43,2
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	322	279	267	245	335	472	46,6	7,9	10,2	17,9
úplné střední všeobecné vzdělání	14	32	71	36	50	51	264,3	29,5	0,4	1,9
vyšší odborné vzdělání	3	15	14	10	9	12	300,0	32,0	0,1	0,5
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	151	121	118	138	138	166	9,9	1,9	4,8	6,3

Z přehledu je zřejmé, že neobsazená pracovní místa jsou především ta, pro něž **není potřebná** vyšší kvalifikace. Více než 80 % volných pracovních míst je právě tohoto typu. Nejvíce žádání jsou přitom pracovníci vyučení, kteří představují největší položku poptávkové strany trhu práce. Poptávka po tomto typu zaměstnanců není ovlivněna zásadními změnami ve struktuře zaměstnanosti, ale prostou generační obměnou. Za odcházející pracovníky pak není dostatečný počet nově vyučených a v případě, že se firmy v přípravě svých budoucích zaměstnanců dostatečně neangažují samy, dochází k řadě problémů. Problém odpovídající struktury absolventů není jen z hlediska vzdělanostních stupňů, ale i v rámci jednotlivých kategorií. Částečně to souvisí i s větším podílem dívek na vyšších stupních vzdělání a jejich přednostním zaměřením do oblastí mimo technické obory. Nižší zájem **o technické obory** je ale jevem obecným a tak „oborová struktura“ absolventů ne vždy odpovídá potřebách současného trhu práce.

Graf 16 Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo k 31. 12.

Zdroj: MPSV

